

Taloussarvio 2023

Taloussuunnitelma 2024–2025

 Punkalaidun

Sisällysluettelo

1. Kunnanjohtajan katsaus	1
2. Yleisperustelut	2
2.1. Kuntastrategia	2
2.1.1. Palvelusuunnitelmat.....	2
2.1.2. Henkilöstö	3
2.1.3. Elinvoiman kehittäminen	5
2.1.4. Ympäristöpolitiikka.....	5
2.1.5. Omistajapolitiikka	6
2.1.6. Asukkaiden hyvinvointi	6
2.2. Toimintaympäristö ja taloudellinen kehitys	8
2.2.1. Kuntien taloudellisen tilanteen kehittyminen.....	8
2.2.2. Väestökehitys.....	9
2.2.3. Työllisyystilanne.....	9
2.2.4. Toisen asteen koulutus	10
2.3. Riskienhallinta ja keskeisimmät riskit.....	10
2.4. Kuntakonsernin toiminta ja talous	11
2.5. Alijäämän kattamista koskevat toimenpiteet	13
2.6. Talousarvion rakenne, sitovuus ja seuranta sekä tilivelvolliset	13
2.7. Toimielimet	14
2.8. Toimielimet ja vastuualueet	15
3. Käyttötalousosa	16
3.1. Hallintotoimi	17
3.2. Sivistystoimi	26
3.3. Tekninen toimi.....	32
4. Tuloslaskelmaosa	37
5. Investointiosa	40
6. Rahoitusosa	43
7. Vesihuoltolaitoksen taseyksikkö.....	46

1. Kunnanjohtajan katsaus

Uuteen taloussuunnitelmakauteen 2023–2025 siirrymme jännittävässä tunnelmissa. Maailma on muutoksen tilassa. Korona-pandemia on kuormittanut yhteiskuntaa, erityisesti terveydenhuoltoa jo yli kolme vuotta. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan alkoi 24.2.2022 ja on muuttanut maailman kauppasuhteita ja suhdanteita. Sota on vaikuttanut valtioiden välisiin suhteisiin ja aiheuttanut yhden aikamme suurimmista pakolaiskriiseistä. Myös valtiot vahvistavat turvallisuuttaan, Suomi ja Ruotsi jättivät nopeutetussa aikataulussa hakemuksensa Naton jäsenmaaksi. Näin talven kynnyksellä yksi ajankohtaisimmista kriiseistä on energiakriisi. Euroopan komissio julkaisi 18.5.2022 REPowerEU-suunnitelman, jonka tavoitteena on vähentää riippuvuutta Venäjän fossiilisista polttoaineista ja edistää vihreää siirtymää.

Pirkanmaan hyvinvointialue eli Pirha aloittaa koko volyymillaan toimintansa 1.1.2023. Pirkanmaan hyvinvointialue on asukasmäärältään Suomen suurin hyvinvointialue ja se toimii 23 kunnan alueella. Työtekijöitä hyvinvointialueella on yhteensä noin 19 000. Punkalaitumen kynnys siirtyä hyvinvointialueen palveluihin ei ole kovin korkea, koska pääosa palveluista on viime vuodet jo järjestettykin ostopalveluina Sotesilta. Siirtyvää henkilöstöä Punkalaitumen kunnalta Pirhan palvelukseen on kolme henkilöä.

Jatkossa merkittävä osa kuntien verotuloista ja valtionosuuksista jyvitetään kattamaan hyvinvointialueen toimintaa. Meidänkin talousarviomme ja taseemme vuodelle 2023 näyttävät erilaisilta, kun noin 60 % sekä menoista että tuloista siirtyvät hyvinvointialueiden vastuulle. Alkuvaiheessa sote-palveluiden käytössä olevat kiinteistöt vuokrataan kunnilta hyvinvointialueen käyttöön siirtymäajaksi (kolme vuotta ja yksi optiovuosi). Tänä aikana palveluverkot sopeutetaan taloudellisesti ja toiminnallisesti kestäväälle pohjalle.

Digitalisaatio tulee auttamaan palveluiden saavutettavuudessa. Palo- ja pelastustoimen osalta muutos on vähäisempi, koska palo- ja pelastustointa on jo jonkun aikaa johdettu alueellisesti ja digitalisaation merkitys palvelutuotannossa on pienempi. Kuntien suurimmaksi riskiksi jäänee lähipalveluiden menettämisen lisäksi kiinteistöjen jäännösarvoriski. On mahdollista, että hyvinvointialue ei vuokraa kiinteistöä, vaihtoehtoista käyttöä ei ole ja kukaan ei halua ostaa käytöstä poistuvaa kiinteistöä.

Punkalaitumen ja monen muunkin kunnan näkökulmasta siirtymäkauden ensimmäinen vuosi on kokonaistaloudellisesti positiivinen. Valtionosuuksiin kohdennetaan leikkauksia kuitenkin jo vuonna 2024, korkojen nousu vaikuttaa kuntatalouteen ja kuntien kustannustasoa korottavat sekä ansiotason nousu että hintojen nousu.

Vuosien 2023 ja 2024 aikana valmistellaan *TE-palvelut 2025-uudistusta*. TE-palvelut siirretään paikallistasolle ja lähemmäksi asiakkaita. Kunnilla katsotaan olevan nykyistä järjestelmää paremmat mahdollisuudet tarjota kohdennettuja ja paikallisten työmarkkinoiden tarpeet huomioivia palveluja. Palvelujen järjestämisvastuu edellyttää kuitenkin 20 000 asukkaan työvoimapohjaa eli uusia kuntien välisiä yhteistoimintarakenteita on syntymässä.

Uuteen aikaan ilman suoraa taloudellista vastuuta hyvinvointipalveluista Punkalaitumen kunta on valmentautunut uusimalla vuoden 2022 aikana kuntastrategiansa ja hallintosäätönsä.

Punkalaitumella 24.11.2022

Tuija Ojala, kunnanjohtaja

2. Yleisperustelut

2.1. Kuntastrategia

Kuntalain 37 §:n mukaisesti kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Kuntastrategian tulee perustua arvioon kunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen. Kuntastrategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta.

Kuntastrategia tulee tarkistaa vähintään kerran valtuuston toimikaudessa. Valtuusto hyväksyi 8.6.2022 kuntastrategian vuosille 2022–2030. Kuntastrategian valmistelu aloitettiin syksyllä 2021. Strategia tehtiin kunnan omana työnä, osallistamalla kuntalaiset, järjestöt ja yrittäjät mahdollisimman laajasti jo strategian valmisteluvaiheessa. Strategiatyöryhmänä on toiminut kunnanhallitus ja valtuuston puheenjohtajisto.

Strategian laadinnassa on hyödynnetty jo aikaisemmin toteutettujen asukas-, vapaa-ajan asukas- ja yrityskokemuksekyselyiden tuloksia. Kuntalaisille järjestettiin kysely strategialuonnoksesta. Lisäksi strategiaa käsiteltiin yhdistysilloissa ja yritystapaamisissa. Lapsille ja nuorille järjestettiin kilpailuja, joissa pyydettiin tuomaan esille, mikä on "Parasta Punkalaitumessa".

Strategian nimeksi valikoitui *Punkalaitumen Polku* ja Punkalaidun profiloituu tunnettuna ja haluttuna kuntana, jossa on hyvä asua ja yrittää. Arvolupaukset ja painopisteet liittyvät kolmeen teemaan - Yritysmyönteisyyteen, Ympäristöön ja Yhteisöllisyyteen.

Yritysmyönteisyys pitää sisällään kestävästä kuntataloudesta huolehtimisen, työvoiman saatavuuden alueen vetovoimaisuutta parantamalla, joustavien kuntapalveluiden tarjoamisen sekä avoimen kommunikoinnin takaamisen yrittäjien ja kunnan välillä. Kunta kysyy, kuuntelee ja keskustelee.

Ympäristöön liittyy kestävä kehityksen huomioiminen kunnan toiminnassa, rakennetun ympäristön ja tiestön kunnossapito, osallisuuteen panostaminen ja huono-osaisuuden ennaltaehkäisy sekä monipuolisen luonnon ja maisemien arvostus sekä hyöty- ja virkistyskäyttö.

Yhteisöllisyyttä on luottamuksen vahvistaminen osallisuutta lisäämällä, elinvoiman kehittäminen, kiusaamisen ja syrjimyksen ehkäisy sekä yksityisyyden ja yhteistyön arvostaminen.

Talousarvio- ja suunnitelma perustuvat valtuuston hyväksymään strategiaan ja toteutumista seurataan normaalin vuosiraportoinnin yhteydessä ja mitataan arviointikertomuksessa ja valtuustokauden työskentelyn arvioinnin yhteydessä.

2.1.1. Palvelusuunnitelmat

Uudet hyvinvointialueet aloittavat toimintansa 1.1.2023. Kuntalaisten palvelupolut ovat aluksi lähes entisellään ja tiedottaminen tapahtuu pääsääntöisesti Pirkanmaan hyvinvointialueen sivujen www.pirha.fi kautta. Lainsäädäntö valinnanvapaudesta julkisessa terveydenhuollossa on entisellään, joten mahdollisuus valita palveluntuottaja toisenkin maakunnan puolelta on edelleen olemassa.

Punkalaitumen kunnan suoraan tuottamista palveluista kuntouttava työtoiminta ja koulukuraattorin ja koulupsykologin palvelut siirtyvät Pirkanmaan hyvinvointialueelle. Ytmenettelyt on käyty kolmen henkilön siirtymisestä hyvinvointialueelle.

Sote-uudistuksen myötä kuntien tärkeimmäksi palvelusuunnaksi muodostuu varhaiskasvatus ja koulutus. Toiseksi tärkeimmäksi kunnan elinvoiman edistäminen, johon kuuluu myös vaikeasti työllistettävien tukitoimet ja ennaltaehkäisevä päihdetyö. Paikallisen identiteetin ja demokratian edistäminen ja elinympäristön kehittäminen saavat uutta näkyvyyttä. Kunta pääsee lopultakin keskittymään siihen kaikkein tärkeimpään eli kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseen.

On nähtävissä, että kunnan tulee jatkossa entistä enemmän hakea toiminnalleen rahoitusta erilaisten hankkeiden kautta. Tätäkin on ennakoitu ja esim. nyt valmisteilla oleva Porttikallion yleissuunnitelma auttaa löytämään useita pienempiä kohteita, joko kunnan tai yhteistyökumppaneiden kehitettäviksi.

Urjalan, Huittisten ja Punkalaitumen yhteistyöhankkeena on rahoituksensa saanut järjestykseen *Taikayöntien Lumo* -hanke, joka elvyttää näkyvyyttä tämän tutun Suomen ensimmäisen matkailutien varrella.

Ympäristöministeriön rahoittama *Kanteenmaan Kiertotalousklusteri* -hanke päättyy, mutta tekeminen alueen kehittämiseksi jatkuu Kanteenmaan kaavoituksen merkeissä.

Investointikohteiden kärjessä jatkaa edelleen vesihuollon parantaminen ja hallinnollistakin jatkumoakin on tulossa. Vesihuoltolaitoksen toiminta-alue pitää uudelleen päättää ja päivittää vuoden 2024 aikana vastaamaan uudistunutta lainsäädäntöä.

2.1.2. Henkilöstö

Osaava ja sitoutunut henkilöstö on kunnan tärkein menestystekijä tavoitteiden saavuttamisessa ja asiakastyytyväisyyden tavoittelussa. Työntekijöiden ja luottamushenkilöiden saumaton yhteistyö on kunnan menestymisen ja työssä viihtymisen edellytys.

Kunnassa laaditaan vuosittain henkilöstösuunnitelma, jonka mukaisesti kunnassa tehdään määrätietoista työtä työn tuottavuuden kehittämiseksi ja työssä viihtyvyyden parantamiseksi. Kunnan taloustilanne on nykyisessä rakennemuutostilanteessa vaikeasti ennustettava, joten jatkossakin pitää tarkkaan harkita millainen henkilöstörakenne Punkalaitumella tarvitaan.

Säännöllisesti tehtävien työhyvinvointikartoitusten kautta saatavasta palautteesta saadaan eväitä työn kehittämiseen ja henkilöstön koulutustarpeisiin. Loppuvuonna 2022 henkilöstölle on tehty työhyvinvointikysely. Kyselyn tulokset käydään läpi yhdessä henkilöstön kanssa ja kyselyssä esille tuleviin kehityskohteisiin mietitään yhdessä parannuksia. *Hyvän Mielen Työpaikka* -toimintamallia sovelletaan kaikkiin kunnan yksiköihin. Henkilöstön työhyvinvointia kehitetään kiinnittämällä huomiota erityisesti henkilöstön työkuormiin.

Talousarviossa on asetettu yhdeksi tavoitteeksi työnantajaimagon parantaminen. Kunnan toiminnan kannalta on tärkeää, että avoimeksi tulevat virat ja toimet saadaan täytettyä osaavalla ja kelpoisuusehdot täyttävillä henkilöillä.

Työhyvinvoinnin vuosikello

Punkalaitumen kunnan koko henkilöstön määrä vuoden 2021 päättyessä oli 97 henkilöä. Henkilöstöstä oli 53 virkasuhteista ja 44 työsuhteista. Heistä 75 oli vakinaisessa ja 22 määräaikaisessa palvelussuhteessa.

TA 2023 -sarakeeseen on arvioitu talousarviovuoden aikana tarvittavan vakinaisen henkilöstön määrä.

	31.12.2021	30.11.2022		TA 2023
		Määräaik.	Vakinaiset	Vakinaiset
Hallinto	13	2	11	12
Hyvinvointi	8	2	5	5
Lukio	7		7	7
Peruskoulut	38	6	31	30
Varhaiskasvatus	19	2	12	12
Tekninen toimisto	3		3	3
Toimitilapalvelut ja vesihuolto	9	2	9	9
Yhteensä	97	14	78	78

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT, Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ja Julkisen alan unioni JAU ovat hallinnoissaan hyväksyneet 6.6.2022 saavutetun neuvotteluratkaisun

sopimusratkaisu on kolmivuotinen ajalle 1.5.2022-30.4.2025. Sopimuskaudella työvoimakustannukset nousevat korkoa korolle laskien keskimäärin 8,79 %.

Palkkarakenteita ja palkkausjärjestelmää uudistetaan erillisellä kehittämisohjelmalla vuosina 2023–2027 keskimäärin yhden prosentin sopimuskorotuksella vuosittain. Kehittämisohjelma toteutetaan pääosin paikallisten järjestelyerien kautta.

2.1.3. Elinvoiman kehittäminen

Kunnissa on meneillään nopea eriytymiskehitys, joka näkyy väestökehityksessä, kuntien taloudessa, henkilöstön ja palveluiden saatavuudessa. Merkittävä tekijä kunnan elinvoimassa on elinkeinorakenne ja kunnassa toimivien yritysten määrä. Kunnan elinvoima koostuu monesta muustakin tekijästä kuten kunnan kyvystä vuorovaikutukseen ja uuden luomiseen.

Vahva kansalaisyhteiskunta on kunnan voimavara ja hallinnollisena pääomana voi pitää kykyä hahmottaa ja johtaa kunnan muuttuvia tarpeita oikea-aikaisesti. Sosiaalisena pääomana voidaan pitää hyvää paikallisyhteisöjen verkostoa ja vahvaa paikallisidentiteettiä.

Strategian laadinnan yhteydessä kunnan heikkouksina nähtiin heikko elinvoimaindikaattori, väestörakenne ja väkiluvun väheneminen sekä työpaikkojen vähyys. Mahdollisuuksina nähtiin arvojen muuttuminen, edulliset tontit ja digitalisaatio. Vahvuuksien kolmen kärkeen nousi turvallisuus, luonto ja vahva paikallisidentiteetti. Pahimmat uhkat ovat puolestaan keskittämiskehitys, alueiden eriarvoistuminen ja kuntatalouden heikkeneminen.

Vuonna 2023 kunnassa aloittaa uutena vaikuttamistoimielimenä elinvoimaneuvosto, jonka kokoonpanosta, asettamisesta ja toimintaedellytyksistä päättää kunnanhallitus. Elinvoiman keskeisiä työkaluja on yritysneuvonta, kunnan näkyvyys ja työllisyyden hoito. Työvoimana elinvoiman vastuualueella ovat kunnanjohtaja, elinvoimakehittäjä ja työllisyyden osalta hyvinvointijohtaja ja palveluohjaaja.

Maaseutuhallinnon palveluita järjestetään yhteistoiminta-alueella Huittinen-Punkalaidun-Säkylä. Huittinen toimii palvelujen järjestäjänä. Punkalaitumella on oma palvelupiste.

2.1.4. Ympäristöpolitiikka

Hinku-verkosto on vuonna 2008 perustettu verkosto, joka kokoaa ilmastomuutosten hillintään sitoutuneet toimijat yhteen. Hinkulaisten tavoitteena on 80 % päästövähennys vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta.

Punkalaitumen kunta on liittynyt työ- ja elinkeinoministeriön, energiaviraston ja Kuntaliiton väliseen KETS-sopimukseen ja sitoutuu sopimuksen toimenpiteisiin ja tavoitteisiin. Punkalaitumen kunnan ensimmäinen ilmasto-ohjelma vuosille 2022–2025 on tiedotettu valtuustolle 7.3.2022.

Kunnassa on Hinku-työryhmä, jonka tehtävänä on:

- laatia vuosittain suunnitelma päästöjä vähentävistä investoinneista,
- laatia vuosittain hillintätoimien vuosikello,
- kerätä ja julkaista hillintätoimet vuosittain,
- kertoa asukkaille, yrityksille sekä maa- ja metsätalousyrittäjille ilmastomuutoksen hillinnan mahdollisuuksista sekä
- tiedottaa henkilöstölle ja valtuutetuille vuosittain hankkeen saavutuksista.

Punkalaitumen kunta on sitoutunut säästämään energiaa vähintään 7,5 % vuoteen 2025 mennessä vuoden 2019 tasosta.

Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan vuoksi koko Euroopan energiajärjestelmiin kohdistuu valtavia muutospaineita. Riippuvuus Venäjän fossiilisista polttoaineista pyritään lopettamaan. Tarve löytää uusia keinoja säästää energiaa, monipuolistaa energiahuoltoa ja nopeuttaa uusiutuvan energian käyttöönottoa on suuri.

2.1.5. Omistajapolitiikka

Punkalaitumen kunnalla on parhaillaan valmistelussa omistajapolitiittiset linjaukset. Ohjeistuksella pyritään turvaamaan kunnan pitkäjänteinen toiminta ja varmistamaan pääomien ja omaisuuden käyttöön liittyvän päätöksenteon suunnitelmallisuus ja tehokkuus.

Olennaiset asiat omistajapolitiikassa ovat maapolitiikka, kaavoitus, tonttipolitiikka, hajarakentamisen hallinta ja konsernirakenne. Omistajapolitiikka valmistunee valtuuston käsiteltäväksi alkuvuodesta 2023.

2.1.6. Asukkaiden hyvinvointi

Hyvinvointi syntyy ihmisen itsensä, hänen läheistensä, lähiympäristönsä ja palvelujärjestelmän toiminnan sekä yhteiskuntapolitiikan tuloksena. Hyvinvoinnin tekijöitä ovat terveyden ja toimintakyvyn lisäksi elinolosuhteet ja elinympäristö, asuminen, toimeentulo, mielekäs tekeminen, ihmissuhteet, yhteisöllisyys, osallisuus ja turvallisuus. Hyvinvointi merkitsee erilaisia asioita ihmisille elämänkaaren eri vaiheissa. Hyvinvointi on ihmisen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, emotionaalista ja henkistä hyvää oloa.

Kunnilla on paras lähtökohta tunnistaa asukkaidensa tila ja vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin pehmein keinoin. Hyvinvointialueen ja kunnan yhdyspintatyön onnistuminen on elintärkeää ja onnistuakseen edellyttää myös kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyötä ja kohtaamista. Yhdyspinnat oppilashuoltoon, varhaiskasvatukseen, vanhusten elämään, työllisyyden hoitoon ja ehkäisevään päihdetyöhön on luotava ainakin osittain uudelleen ja pidettävä kunnossa.

Kunnan vaikuttajatoimielimet nuorisovaltuusto, vanhus- ja vammaisneuvosto sekä elinvoimaneuvosto ovat keskeisiä välittäjiä kuntalaisten tahdon ilmaisussa. Hyvinvointijaosto on työväline yhdyspintatyön koordinoinnissa ja suunnittelussa. Vuoden 2023 alussa hyvinvointipalvelut siirtyvät kunnanhallituksen vastuualueeksi ja hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, koulutuksen ja varhaiskasvatuksen rinnalle kunnan tärkeimmiksi palveluiksi.

Kunnille tulee vuoden 2023 alusta käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin, joka tarkoittaa sitä, että kunta saa hieman enemmän rahoitusta, jos pystyy näyttämään, että terveyden edistämistyötä on tehty.

Edellytykset väestön hyvinvoinnille luodaan arkitoiminnassa koulussa, liikuntaharrastuksissa, kulttuuritapahtumissa, hyvällä ravitsemuksella ja asumisympäristön viihtyisyyden avulla. Prosessi-indikaattoreita on ennakoitu valittavan 15 kpl ja tulosindikaattoreita 6 kpl. Valintaa ei ole vahvistettu.

Kuntajohdon indikaattorit ovat

- kuntalaisten elintapojen raportointi
- väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kuvaavat mittarit
- hyvinvointi ja terveystavoitteiden toteutuminen
- hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijuus
- asiakasraadit ja foorumit

Liikunnan indikaattorit ovat

- lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuuden raportointi
- seurojen, yhdistysten ja kunnan yhteiskokous
- kohdennetut liikkumisryhmät lapsille ja nuorille
- vaikutusten ennakoarviointi (EVA)
- liikunnan edistämisen poikkihallinnollinen työryhmä

Peruskoulutuksen indikaattorit ovat

- kouluympäristön ja -yhteisön tarkastus
- oppilaiden poissaolot
- liikuntavälitunnit
- kouluruokailusuosituksen noudattaminen

Kulttuurihyvinvoinnin indikaattorit ovat

- kulttuuriin osallistumisen kynnyksen madaltaminen

Tulosindikaattorit ovat

- valitut kouluterveyskyselyn tulokset 2 kpl
  - kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9.luokan oppilaista
  - ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista
- koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä
- toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat osuus vastaavan ikäisestä väestöstä
- työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä
- kaatumiseen ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön

[\(https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/\)](https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/)

Lähtökohtaisesti Punkalaitumen HYTE-kerroin on 0,67 ja väestöllä painotettu HYTE-kerroin 1,03. Verrattuna muihin vastaaviin Pirkanmaan kuntiin Punkalaitumen tulos on hyvä. Pirkanmaan parhaan kunnan Pirkkalan HYTE-kerroin on 0,73. Kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa seurataan erityisesti hyvinvointikertomuksessa.

2.2. Toimintaympäristö ja taloudellinen kehitys

Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan Suomessa 1,7 % v. 2022. Alkuvuonna talouden tuotanto on kehittynyt suotuisasti ja työllisyys on jatkanut nopeaa kasvua. Toisaalta myös hyödykkeiden ja energian hintojen nousu on jatkunut kesällä arvioitua nopeampana. Talouskasvun ennustetaan hidastuvan loppuvuonna enemmän kuin vielä kesällä ennakoitiin. BKT:n kasvu hidastuu 0,5 prosenttiin v. 2023. Vuosina 2024–2026 BKT:n kasvun arvioidaan olevan talouden potentiaalista kasvua nopeampaa, noin 1,4 % vuosittain.

Julkisyhteisöjen alijäämä supistuu v. 2022 ripeän talous- ja työllisyyskasvun sekä koronatoimien päättymisen johdosta. Vuonna 2023 alijäämä kääntyy uudelleen kasvuun ja julkinen talous pysyy syvästi alijäämäisenä tulevina vuosina. Julkisen velan suhde BKT:hen alenee tänä vuonna, mutta kääntyy nousevalle uralle ensi vuonna.

Velanhoitokustannusten arvioidaan kasvavan ennustejaksolla. Alati kasvavat velanhoitokulut ovat pois muusta julkisesta rahankäytöstä ja kaventavat julkisen talouden ennestäänkin niukkoja puskureita. (Lähde: Valtionvarainministeriön taloudellinen katsaus, syksy 2022)

2.2.1. Kuntien taloudellisen tilanteen kehittyminen

Vuoteen 2023 ajoittuu sote-uudistuksen lisäksi myös hallituskauden päättymisen. Monet hallituksen määräaikaiset toimet lakkaavat ja kuntataloudesta poistuu esimerkiksi covid-19-avustuksia ja varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen laatu- ja tasa-arvohankkeita. Kuntahallintoon (paikallishallinto pl. hyvinvointialueet) luettavat tehtävät painottuvat uudistuksen jälkeen entistä vahvemmin varhaiskasvatukseen ja koulutukseen, joiden yhteenlaskettu palvelutarve on laskeva koko 2010-luvun jatkuneen syntyvyyden alenemisen vuoksi. Kehitysarviossa palvelutarpeen laskua on totuttuun tapaan hieman pehmennetty, sillä pienissä kunnissa mahdollisuudet kouluverkon sopeuttamiseen ovat rajalliset. Lisäksi lasten määrään varhaiskasvatuksessa vaikuttaa myös osallistumisaste, joka on ollut viime vuosina nousussa.

Kuntataloudesta siirtyy hyvinvointialueiden mukana investointeja arviolta 1,2 mrd. euron edestä. Kuntatalouden investointipaineet pysyvät kuitenkin mittavina muun muassa rakennuskannan iän ja väestön muuttoliikkeen vuoksi. Myös ilmastonmuutoksen hillintä ja sen vaikutuksiin varautuminen edellyttävät kunnilta uusien toimintatapojen käyttöönottoa sekä investointeja muun muassa vihreään siirtymään. On kuitenkin mahdollista, että talouden epävarmat näkymät, resurssien pullonkaulat sekä kasvavat kustannukset siirtävät investointeja tuleville vuosille. Kuntahallinnon alijäämän arvioidaan pysyvän n. 0,4 prosentissa suhteessa BKT:hen v. 2023.

Kuntahallinnon menojen ja tulojen rakenteellinen epätasapaino kasvattaa sen nimelliselvelkaa vuoteen 2023 saakka. Sote-uudistuksen seurauksena kuntataloudesta siirtyy n. 5,1 mrd. euroa velkaa hyvinvointialueille v. 2023. Kuntahallinto jää painelaskelmassa yli miljardin alijäämäiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen v. 2023. Vaikka väestön ikääntymisestä aiheutuvat menopaineet helpottuvat sote-uudistuksen myötä, jää tulojen ja menojen välille edelleen hieman kasvavaa epätasapainoa. Kuntahallinnon alijäämä kasvaa 0,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen tarkastelujakson lopulla v. 2026. Alijäämän kasvun tasaantuminen näkyy kuitenkin velkasuhteen kasvun hidastumisena viime vuosikymmenen keskimääräiseen kasvuvauhtiin verrattuna. (Lähteet: Valtionvarainministeriö Kuntatalousohjelma 2023–2026, Valtion talousarvioesitys vuodelle 2023 ja Kuntaliitto pääekonomistin katsaus)

2.2.2. Väestökehitys

Tilastokeskuksen väestön ennakkotilaston mukaan vuoden 2022 syyskuussa asukkaita oli 2685 henkeä. Vähennys oli edellisvuoteen verrattuna 36 henkeä.

	2018	2019	2020	2021	2022
Asukasluku 31.12. ja 30.9.2022	2901	2828	2785	2721	2685
Asukasluvun muutos	-1,70 %	-2,30 %	-1,50 %	-2,30 %	-1,32 %
0-14-vuotiaiden osuus, %	13	12,7	12,4	12,2	11,6
15-64-vuotiaiden osuus, %	53,5	52,6	51,4	51,0	50,9
65 vuotta täyttäneiden osuus, %	33,5	34,7	36,2	36,7	37,5

(Tilastokeskus <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2020&active1=619>)

Tilastosta näkyy, että yli 65-vuotiaiden osuus on edelleen kasvanut ja 15-64-vuotiaiden määrä vähentynyt. Koko maassa 65 vuotta täyttäneiden osuus oli 23,1 % ja 15-64-vuotiaiden osuus oli 61,6 %. Punkalaitumen taloudellinen huoltosuhte on 184,5 ja koko maan taloudellinen huoltosuhte on keskimäärin 142,2. Tunnusluku tarkoittaa, että Punkalaitumella oli 100 työssäkäyvää kohti 184,5 ei-työssäkäyvää henkilöä.

Tilastokeskuksen väestöennuste vuoteen 2040 on Punkalaitumen osalta laskeva. Vain yksi ikäluokka, eli yli 75-vuotiaat, on kasvussa, mutta alkaa sekin lievästi laskea tarkkailujakson loppupuolella. Kehitysnäkymä on huolestuttava, mutta valitettavasti hyvin tyypillinen Suomen kuntien kohdalla.

	2022	2025	2030	2035	2040
Väestöennuste	2665	2516	2336	2213	2123
Asukasluvun muutos		-5,59 %	-7,15 %	-5,27 %	-4,07 %
0-14-vuotiaiden osuus, %	323	289	259	242	236
15-64-vuotiaiden osuus, %	1345	1254	1127	1055	1020
65-74-vuotiaiden osuus, %	484	453	390	353	311
75 vuotta täyttäneiden osuus, %	513	520	560	563	556

(Tilastokeskus

https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vaenn/statfin_vaenn_pxt_139f.px/table/tableViewLayout1/)

2.2.3. Työllisyystilanne

Pirkanmaalla oli lokakuun 2022 lopussa 19 523 työtöntä työnhakijaa. Määrä väheni vuositasolla 2600 henkeä. Lomautettujen määrä oli 800 henkilöä ja laskua lokakuusta 2021 oli 654 henkilöä. Aktivointiasteeseen laskettavissa palveluissa oli yli 400 asiakasta enemmän kuin viime vuonna. Pirkanmaan työttömyysaste oli 7,8 %.

Punkalaitumen työvoiman suuruus 31.10.2022 oli 1093 henkilöä ja työttömien osuus työvoimasta oli 5,0 % (7,0 %). Työttömänä lokakuussa 2022 oli yhteensä 55 henkeä (78). Työttömistä oli yli 50-vuotiaita 27 (34), alle 25-vuotiaita oli 5 (8) työtöntä ja pitkäaikaistyöttömiä oli 12 (21). Suluissa luvut 30.9.2021. Työttömyys vaikuttaa kunnan talouteen paitsi verotulojen laskuna, niin myös kustannusten nousuna. Esimerkiksi kunnan osarahoittama työmarkkinatuki kasvaa. Kuntahan korvaa 70 % yli 1000 päivää työttömänä olleiden työmarkkinatuesta.

Työllisyyden kuntakokeilu toteutetaan ajalla 1.1.2021-31.12.2024. Kokeilun tavoitteena on vahvistaa kuntien vastuuta työllisyyspalvelujen järjestäjänä ja saada tietoa siitä, parantaako kuntapohjainen palvelujen järjestäminen työllisyyden edistämisen vaikuttavuutta ja työllisyysastetta. Pirkanmaan kokeilualueeseen kuuluvat kaikki Pirkanmaan kunnat. Punkalaidun toteuttaa kokeilua yhdessä Sastamalan kanssa.

2.2.4. Toisen asteen koulutus

Perusopetuksen oppimäärälle rakentuvan toisen asteen koulutuksen muotoja ovat lukiokoulutus ja ammatillinen koulutus. Yleissivistävä lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa opiskelu yliopistossa, ammattikorkeakoulussa ja lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa.

Punkalaidun on kahdentoista muun kunnan kanssa omistajana Sasky koulutuskuntayhtymässä. Sasky saa opetushallitukselta erityisavustusta työllisyyden kuntakokeilun kohderyhmän jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämiseen. Tavoitteena on turvata yrityksille osaavaa työvoimaa ja parantaa työnhakijoiden mahdollisuutta kouluttautua ja sen jälkeen työllistyä.

2.3. Riskienhallinta ja keskeisimmät riskit

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa ja sen tavoitteena on saada kohtuullinen varmuus organisaation tavoitteiden saavuttamisesta sekä toiminnan jatkuvuudesta ja häiriöttömyydestä. Kuntalain mukaan kunnanvaltuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja kunnanhallituksen tulee huolehtia sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä.

Kunnanvaltuusto on 8.6.2022 hyväksynyt sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet. Kunnanhallitus on 31.10.2022 hyväksynyt tarkennetut ohjeet. Talousarviossa kuvataan toiminnan kannalta avainriskit, niiden vaikutukset ja toimenpiteet riskin hallitsemiseksi. Seuranta ja raportointi toteutetaan osavuosikatsausten ja toimintakertomuksen yhteydessä. Johtavat viranhaltijat vastaavat sisäisen valvonnan järjestämisestä omalla toimialueellaan. Henkilöstöllä on velvollisuus ilmoittaa havaitsemistaan epäasianmukaisista tai riskialttiista menettelytavoista. Säännöllinen seuranta ja epäkohtien korjaaminen on osa johtoryhmän työtä.

Erikseen koko organisaation osalta arvioitavat konkreettiset riskit

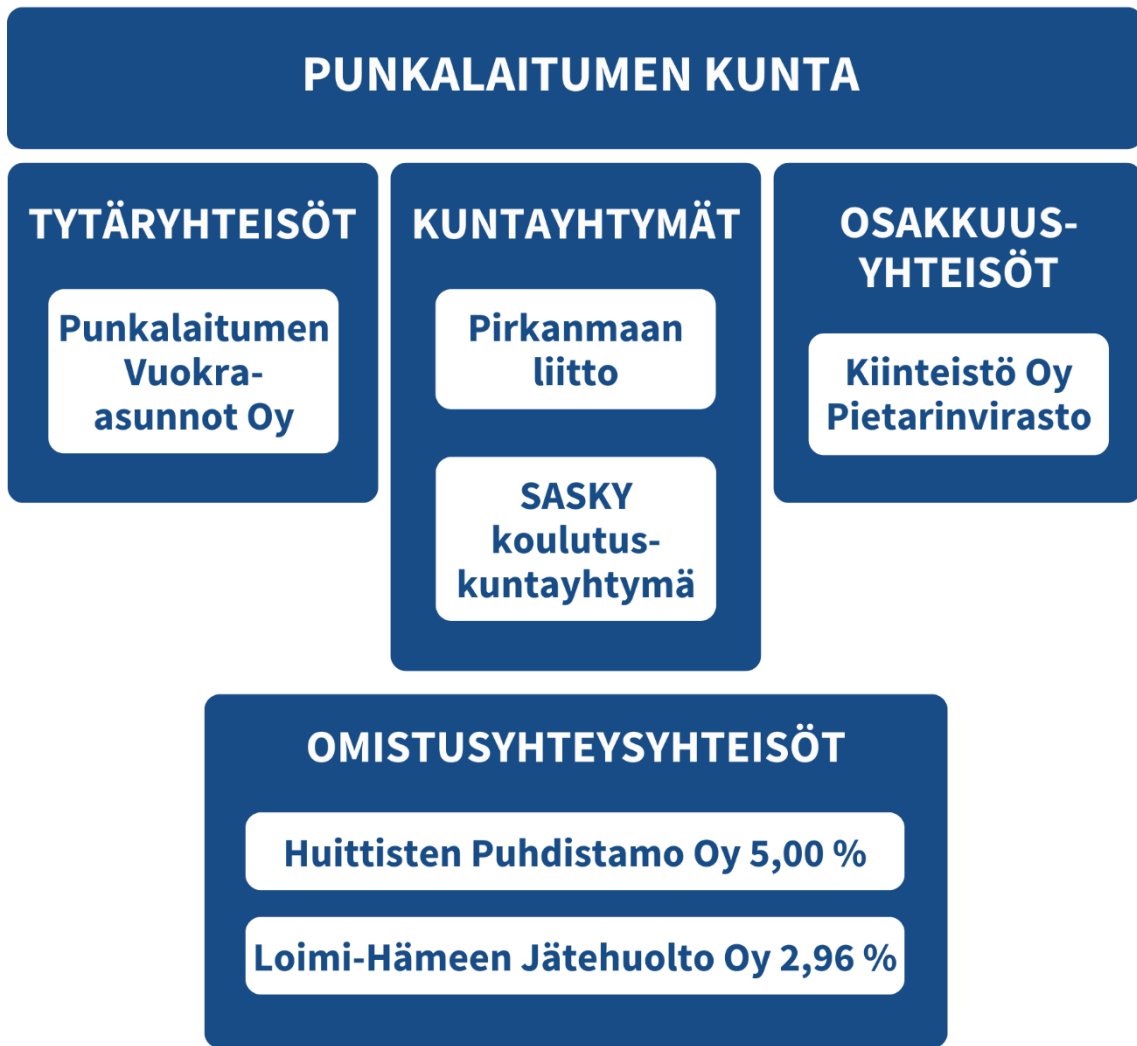
RISKIEN ARVIOINTI		
Riski	Vaikutus ja toteutumisen todennäköisyys	Suunnitelma ja toimenpiteet riskin hallitsemiseksi
EVA-menettelyä ei käytetä, virheelliset päätökset	Toteutunut/ei toteutunut, arviointien määrä	Merkittävimmistä päätösesityksistä EVA-arviointi laaditun ohjeen mukaisesti
Osaamisen keskittyminen, yhden henkilön takana on paljon osaamista ja hiljaista tietoa	Henkilön vaihtuessa koko organisaation osaamistaso laskee, palvelut heikkenevät, kehittäminen pysähtyy	Huomioidaan toimenkuissa sijaisuudet/käyttöoikeudet ja huolehditaan aktiivisesta kouluttautumisesta, yhdessä tekemisessä
Muuttuvassa toimintaympäristössä, paineistettuna henkilöstön jaksaminen	Poissaolot lisääntyvät, palvelutaso laskee	Työhyvinvoinnin vuosikello, konkreettiset toimenpiteet yksilö/ vastuualue/kuntatasolla. Työssäjaksamisen tukeminen

2.4. Kuntakonsernin toiminta ja talous

Tytäryhteisöllä tarkoitetaan yhteisöä, jossa kunnalla on kirjanpitolaissa tarkoitettu määräysvalta. Kunnalla on määräysvalta yhteisössä, kun sillä on enemmän kuin 50 % yhteisön kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä.

Omistusyhteisyhteisö on kuntakonserniin kuulumaton yhteisö, jossa konsernilla on sellainen omistusosuus, joka luo konsernin ja yhteisön välille pysyvän yhteyden ja on tarkoitettu edistämään kunnan toimintaa. Yhteisöä pidetään omistusyhteisyhteisönä, jos kunnalla on merkittävä omistusosuus eli vähintään 20 % ja enintään 50 % osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Omistusyhteisyhteisö voi olla kysymyksessä myös silloin, kun omistusosuus on alle viidesosan, jos pysyvä yhteys syntyy esimerkiksi hallituksen jäsenyyden kautta.

Osakkuusyhteisö on omistusyhteisyhteisö, jossa kunnalla on huomattava vaikutusvalta. Tällaisena pidetään yhteisöä, jossa kunnalla on vähintään viidesosa ja enintään puolet osakkeiden tuottamasta äänimäärästä.

Kuntakonsernista jää pois Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä.

Konsernitavoitteet

Tytäryhteisö	Punkalaitumen Vuokra-asunnot Oy (100 %)	
Yleistavoitteet	Arviointitapa/mittarit/ osallistaminen	Tavoitetaso
Palvelusopimuksen uudistaminen	Palvelujen toimivuus ja joustavuus	Kumpikin osapuoli saa uudelleen järjestelystä sekä toiminnallista että taloudellista hyötyä
Yhtiön kehittämissuunnitelma	Tehdään yhtiölle tervehdyttämissuunnitelma	Valtiokonttori hyväksyy suunnitelman Suunnitelmallista toteuttamista tehdään.

2.5. Alijäämän kattamista koskevat toimenpiteet

Punkalaitumen kunnan taseessa ei ole kertynyttä alijäämää.

2.6. Talousarvion rakenne, sitovuus ja seuranta sekä tilivelvolliset

Hallintosääntö on uudistettu vuoden 2023 alusta noudatettavaksi. Merkittävin muutos on organisaatorakenteen keventäminen jättämällä toimialataso kokonaan pois ja siirtymällä vastuualue- ja tehtäväaluerakenteeseen. Hyvinvointipalvelut eli uudelta nimeltään elämänlaatu- ja palvelut siirtyvät kunnanhallituksen alaisuuteen ja uudeksi hallinnolliseksi työvälineeksi perustetaan hyvinvointijaosto.

Kunnanvaltuusto päättää kunnan toimielin- ja vastuualuejaon. Vastuualuejako toimii myös talousarvion käyttötalousosan sitovuustasorakenteena.

Tilivelvollisella on erityinen vastuu ja velvoite toimia hyvän johtamis- ja hallintotavan ja eettisten lähtökohtien mukaisesti sekä puuttua toiminnassa ilmeneviin poikkeamiin. Punkalaitumen kunnassa tilivelvollisia ovat toimielinten jäsenet, kunnanjohtaja, vastuualuejohtajat ja tehtäväaluejohtajat.

Kunnanvaltuusto päättää tavoitteet, määrärahat ja tuloarviot sitovasti nettotasolla vastuualueittain, mikä ohjaa kunnan tehtävien hoitoa. Toimielimet tarkentavat käyttösunnitelmat tehtäväaluetasolla ja tehtäväaluejohtaja päättää määrärahoista kustannuspaikoittain. Talousarvion hyväksymisen jälkeen kunnanhallituksella ja lautakunnilla on vielä mahdollisuus muokata käyttösunnitelmiaan ja siirtää määrärahoja tehtäväalueiden ja kustannuspaikkojen kesken. Lopulliset käyttösunnitelmat on jätettävä kunnanhallitukselle viimeistään 28.2.2023.

Vastuualueen ja tehtäväalueen johtajan on huolehdittava talousarvion määrärahojen ja tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja raportoinnista riittävällä tarkkuudella sekä tarvittaessa ryhdyttävä toimenpiteisiin suunnitelmien toteuttamiseksi. Mikäli määrärahat eivät näytä riittävän tai tavoitteet eivät toteudu, niin vastuualuejohtajan on hyvissä ajoin tehtävä talousarvion muutosesitys. Esitys tehdään vastuualuetasolla.

Investointiosaan otetaan määrärahat aktivoitavien aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä osakkeiden ja osuuksien hankintamenoihin. Mikäli investoinnin hankintameno arvioidaan jakaantuvan kahdelle tai useammalle vuodelle, hyväksyy valtuusto investoinnin hankintamenoa koskevan kokonaiskustannusarvion. Investoinnin aktivointiraja on 10.000 euroa.

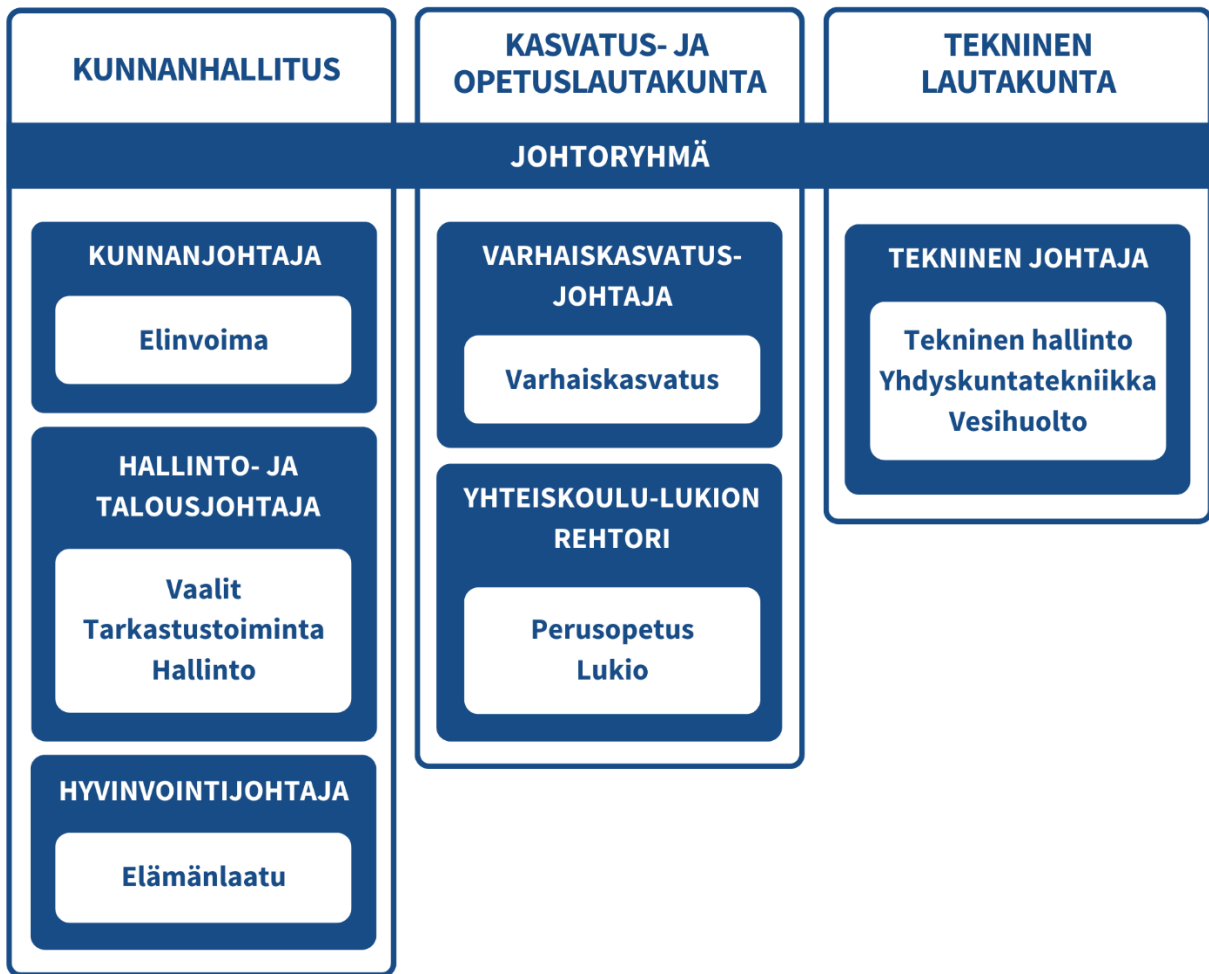

2.7. Toimielimet

Kasvatus- ja hyvinvointilautakunta muutetaan kasvatus- ja opetuslautakunnaksi ja hyvinvoinnin osa-alue siirtyy kunnanhallituksen alaisuuteen. Hyvinvointijaosto on uusi toimielin, jonka tehtävänä on huolehtia kunnan ja uuden hyvinvointialueen välisestä yhdyspinnasta.

2.8. Toimielimet ja vastualueet

Aikaisemmin valtuusto hyväksyi talousarvion osastotasolla. Uuden hallintosäännön mukaisesti toimialoja ei enää ole ja osastot on muutettu vastuualueiksi. Hyvinvointi siirtyy kunnanhallituksen alaisuuteen elämänlaadun vastuualueeksi.

Kunnanvaltuusto päättää kunnan toimielin- ja vastuualuejaon. Vastuualuejako toimii myös talousarvion käyttötalousosan sitovuustasorakenteena.

3. Käyttötalousosa

Kunnanvaltuusto hyväksyy määrärahat ja tuloarviot sitovasti nettotasolla vastuualuetasolla. Seuraavassa taulukossa on esitetty yhteenveto sitovasta toimintakatteesta:

TOIMINTAKATE	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Vaalit	-10 179	-1 000	-5 200	-9 500	-12 700
Tarkastustoiminta	-8 421	-8 000	-8 100	-8 100	-8 100
Hallinto	-412 788	-733 150	-506 750	-492 400	-492 000
Elinvoima	-446 001	-418 500	-431 900	-437 600	-401 400
Elämänlaatu	-13 597 682	-13 847 600	-756 050	-737 300	-735 050
HALLINTOTOIMI	-14 475 071	-15 008 250	-1 708 000	-1 684 900	-1 649 250
Varhaiskasvatus	-1 040 575	-1 132 350	-1 023 150	-972 750	-964 450
Perusopetus	-3 332 844	-3 532 650	-3 698 750	-3 708 400	-3 659 600
Lukio-opetus	-598 343	-617 150	-751 650	-754 450	-733 850
SIVISTYSTOIMI	-4 971 761	-5 282 150	-5 473 550	-5 435 600	-5 357 900
Tekninen hallinto	-81 501	-256 350	-232 850	-214 200	-181 900
Yhdyskuntatekniikka	15 456	321 550	313 450	356 200	315 400
Vesihuolto	-130 315	-143 500	-175 650	-171 600	-174 000
TEKNINEN TOIMI	-196 361	-78 300	-95 050	-29 600	-40 500
KUNTA YHTEENSÄ	-19 643 193	-20 368 700	-7 276 600	-7 150 100	-7 047 650
Ulkoiset toimintatuotot	2 077 724	1 674 650	1 658 800	1 596 400	1 578 200
Sisäiset toimintatuotot	3 268 918	2 506 200	3 672 500	3 633 900	3 541 250
Toimintatuotot	5 346 642	4 180 850	5 331 300	5 230 300	5 119 450
Ulkoiset toimintakulut	-21 720 895	-22 043 350	-8 935 400	-8 746 500	-8 625 850
Sisäiset toimintakulut	-3 268 918	-2 506 200	-3 672 500	-3 633 900	-3 541 250
Toimintakulut	-24 989 813	-24 549 550	-12 607 900	-12 380 400	-12 167 100
Toimintakate	-19 643 171	-20 368 700	-7 276 600	-7 150 100	-7 047 650

Määrärahat on merkitty -merkillä ja tuloarviot ilman etumerkkiä.

Seuraavilla sivuilla esitetään talousarvion käyttötalousosa vastuualueittain talousarvioasetelman mukaisessa järjestyksessä. Esityksessä on vastuualueen vastuuhenkilö, tehtäväalueet ja palvelusuunnitelma. Lisäksi on kuvattu toiminnan painopisteet ja olennaiset muutokset sekä vastuualueen tavoitteet talousarviovuodelle ja suunnitelmavuosille. Myös riskit on arvioitu vastuualueittain.

Määrärahataulukossa on esitetty erikseen sisäiset ja ulkoiset tulot, menot ja toimintakate. Jos osastolla on kuvaavia tunnuslukuja, ne on esitetty lukujen jälkeen.

Hallintosääntöuudistuksen yhteydessä organisaatorakenteeseen on tehty muutoksia. Aikaisemmat osastot eivät kaikilta osin vastaa uusia vastuualueita. Vuosien 2021 ja 2022 luvut on pyritty esittämään niin, että ne ovat mahdollisimmat hyvin vertailukelpoiset vuoden 2023 talousarvion lukujen kanssa.

Elämänlaadun vastuualueella on aikaisempien vuosien luvuissa mukana hyvinvointialueelle siirtyvät erikoissairaanhoidon ja Sotesi. Ympäristöterveydenhuolto ostetaan edelleen Sastamalan kaupungilta, mutta kulut siirtyvät tekniseen toimeen.

Elämänlaadun vastuualue

Toimintakate	TP 2021	TA 2022	TA 2023
Erikoissairaanhoidon	-4 614 176	-4 677 150	-
Sotesi	-8 227 676	-8 361 750	-
Elämänlaatu	-755 830	-808 700	-756 050
Yhteensä	-13 597 682	-13 847 600	-756 060

Taloustietojen kuntaraportointi on uudistettu, jonka seurauksena toimintakuluja on jouduttu entistä enemmän jakamaan sisäisesti tilaston edellyttämille laskentakohteille. Joillakin vastuualueilla tämä näkyy sisäisten erien poikkeuksellisen suurina muutoksina.

3.1. Hallintotoimi

Vastuualue	Vaalit
Vastuuhenkilö	Hallinto- ja talousjohtaja
Tehtäväalueet	Vaalit
Palvelusuunnitelma	
Vastuualue sisältää vaalilain mukaiset kunta-, alue-, eduskunta-, presidentin- ja europarlamenttivaalit.	
Toiminnan painopisteet ja olennaiset muutokset	
Talousarviovuonna järjestetään eduskuntavaalit, vaalipäivä on 2.4.2023. Vuonna 2024 toimitetaan presidentinvaalit ja europarlamenttivaalit. Vuonna 2025 toimitetaan samassa yhteydessä kunta- ja aluevaalit.	

Vaalit	TP 2021	TA 2022	TA 2023	Muutos-%	TS 2024	TS 2025
Ulkoiset tulot	3 275	3 000	3 000	0,0	6 000	9 300
Ulkoiset menot	-13 454	-4 000	-8 200	105,0	-15 500	-22 000
Toimintakate	-10 179	-1 000	-5 200	420,0	-9 500	-12 700
Sisäiset tulot	0	0	0	0,0	0	0
Sisäiset menot	0	0	0	0,0	0	0
Toimintakate	0	0	0	0,0	0	0
Tulot yhteensä	3 275	3 000	3 000	0,0	6 000	9 300
Menot yhteensä	-13 454	-4 000	-8 200	105,0	-15 500	-22 000
Toimintakate	-10 179	-1 000	-5 200	420,0	-9 500	-12 700

Vastuualue	Tarkastustoiminta
Vastuuhenkilö	Hallinto- ja talousjohtaja
Tehtäväalueet	Tilintarkastus
Palvelusuunnitelma	
Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikaudekseen talouden ja hallinnon tarkastusta varten. Lautakunta arvioi valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista, valvoo lakisääteisen tilintarkastuksen toteutumista sekä valmistelee valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat.	
Toiminnan painopisteet ja olennaiset muutokset	
Tarkastuslautakunta toimii yhteistyössä ammattitilintarkastajan kanssa. Ulkoisesta tilintarkastuksesta on tehty sopimus BDO Auditor Oy:n kanssa. Sopimus on tehty vuosille 2022 – 2025.	
Jatkossa kunnille maksetaan valtionosuuksiin hyte-kertoimeen perustuvaa lisäosaa. Yhtenä kertoimeen vaikuttavana indikaattorina on prosessi-indikaattori "Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen".	

Tarkastustoiminta	TP 2021	TA 2022	TA 2023	Muutos-%	TS 2024	TS 2025
Ulkoiset tulot	0	0	0	0,0	0	0
Ulkoiset menot	-8 421	-8 000	-8 100	1,3	-8 100	-8 100
Toimintakate	-8 421	-8 000	-8 100	1,3	-8 100	-8 100
Sisäiset tulot	0	0	0	0,0	0	0
Sisäiset menot	0	0	0	0,0	0	0
Toimintakate	0	0	0	0,0	0	0
Tulot yhteensä	0	0	0	0,0	0	0
Menot yhteensä	-8 421	-8 000	-8 100	1,3	-8 100	-8 100
Toimintakate	-8 421	-8 000	-8 100	1,3	-8 100	-8 100

Vastuualue	Hallinto
Vastuuhenkilö	Hallinto- ja talousjohtaja
Tehtäväalueet	Yleishallinto, Toimistopalvelut, Henkilöstöhallinto, ICT-palvelut
Palvelusuunnitelma	
Vastuualueella valmistellaan asiat kunnanvaltuuston ja -hallituksen päätettäväksi sekä hoidetaan päätösten täytäntöönpano. Hallinnossa hoidetaan keskitetysti kunnan hallinto-, talous-, henkilöstö- ja ICT-palvelut sekä konserniohjaus. ICT-palvelut tuottaa Kuntien Tiera. Talous- ja henkilöstöhallinnon sovellukset sekä palkanlaskentapalvelut ostetaan Monetra Pirkanmaalta. Henkilöstöhallinnon tehtäväalueen vastaavana toimii hyvinvointijohtaja, muilta osin vastuuhenkilönä on hallinto- ja talousjohtaja.	

Toiminnan painopisteet ja olennaiset muutokset

Toimintaa ohjaa uusi kunnan strategia ”Punkalaitumen Polku”. Hallinto tuottaa päätöksenteon tueksi luotettavaa ja ajantasaista tietoa, jotta kuntalaisille voidaan tuottaa toimivat ja sujuvat palvelut. Tiedonkulkua pyritään edelleen parantamaan.

Kunnan meno- ja tulorakenne muuttuu olennaisesti uusien hyvinvointialueiden aloittaessa 1.1.2023. Tuloveroprosentiksi on hyväksytty 9,36 %, myös valtionosuuksien määrä pienenee merkittävästi. Menot on sopeutettava uuteen tulotasoon. Ruoka- ja puhtaanapalveluita koskeva sopimus (Arkea) päättyy 31.10.2023. Alkuvuoden aikana tehdään päätös palveluiden tuottamismallista jatkossa.

Riittävän ja osaavan henkilökunnan varmistamiseksi pyritään parantamaan kunnan imagoa houkuttelevana työnantajana. Talousarviossa on varauduttu sopimuskorotuksia korkeampiin palkankorotuksiin. Kuntaa markkinoidaan myös työnantajanäkökulmasta. Henkilöstön työhyvinvointiin ja jaksamiseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota. Henkilöstön osalta laaditaan erillinen suunnitelma.

ICT-palveluiden toimittajan vaihduttua kunnalle on siirtynyt huomattavasti enemmän vastuuta ja tehtäviä. Riittävän osaamisen ja resurssin varmistamiseksi esitetään tietohallintosihteerin toimen perustamista, jonka työpanoksesta 30 % kohdistetaan ICT-palveluihin ja 40 % muihin tietohallintopalveluihin. Loppu 30 % toimenkuvasta sijoitetaan viestinnän ja markkinoinnin osaluuelle.

Strategiaa tukevat tavoitteet	Arviointikriteeri ja tavoitetaso
Viestinnän ja tiedottamisen parantaminen	Uusitaan kunnan verkkosivut, kuntalaistiedotukseen hankitaan kaksi infonäyttöä ja luottamushenkilöille lähetetään säännöllisesti ajankohtaistiedotteet.
Työnantaja-imagon parantaminen	Kunta on houkutteleva työnantaja, jolla halutaan työskennellä. Avoimiksi tuleviin palvelussuhteisiin saadaan rekrytoitua kelpoisuusehdot täyttävät henkilöt.
Henkilöstön työhyvinvointi	Henkilöstö on tyytyväinen, mittarina henkilöstön vaihtuvuus ja henkilöstökyselyn tulokset. Henkilöstön työhyvinvointia tuetaan kiinnittämällä huomiota erityisesti työkuormiin. Henkilöstökyselyssä henkilöstö pitää työmäärää kohtuullisena. Laajennetaan <i>Hyvän mielen työpaikka</i> -toimintamallia kaikkiin työyksiköihin.
Konserniohjaus/ PVA	Selvitetään Punkalaitumen Vuokra-asunnot Oy:n hallinnointiin järkevä toimintamuoto.

RISKIEN ARVIOINTI		
Riski	Vaikutus ja toteutumisen todennäköisyys	Suunnitelma ja toimenpiteet riskin hallitsemiseksi
Ulkoistetut palvelut eivät ole oikeanlaiset tai ne eivät toimi sopimuksen mukaisesti	Tietojärjestelmät ja palvelut eivät toimi, mikä hankaloittaa tehtävistä suoriutumista.	ICT-osaamista vahvistetaan tietohallintosihteerin toimen perustamisella
Henkilöstön uupuminen laajojen toimenkuvien ja suuren työmäärän vuoksi	Työn tehokkuus kärsii. Sairauslomat lisääntyvät, mikä lisää ongelmaa entisestään.	Työssä keskitytään pakollisiin ja olennaisiin tehtäviin, sujuvat työketjut. Hyvä työilmapiiri tukee jaksamista.

Hallinto	TP 2021	TA 2022	TA 2023	Muutos-%	TS 2024	TS 2025
Ulkoiset tulot	35 541	33 000	36 300	10,0	36 250	36 250
Ulkoiset menot	-1 074 459	-1 148 050	-1 237 550	7,8	-1 237 250	-1 238 750
Toimintakate	-1 038 918	-1 115 050	-1 201 250	7,7	-1 201 000	-1 202 500
Sisäiset tulot	817 270	469 500	1 012 750	115,7	1 012 800	1 012 800
Sisäiset menot	-191 140	-87 600	-318 250	263,3	-304 200	-302 300
Toimintakate	626 130	381 900	694 500	81,9	708 600	710 500
Tulot yhteensä	852 811	502 500	1 049 050	108,8	1 049 050	1 049 050
Menot yhteensä	-1 265 599	-1 235 650	-1 555 800	25,9	-1 541 450	-1 541 050
Toimintakate	-412 788	-733 150	-506 750	-30,9	-492 400	-492 000

Vastuualue	Elinvoima
Vastuuhenkilö	Kunnanjohtaja
Tehtäväalueet	Yrityspalvelut, Markkinointi ja viestintä, Työllistäminen
Palvelusuunnitelma	
<p>Vastuualue sisältää elinkeinotoiminnan kehittämisen, maaseututoimen, kuntamarkkinoinnin, viestinnän sekä työllistämispalvelut. Maaseututoimen palvelut ostetaan Huittisten kaupungilta.</p> <p>Elinvoimakehittäjä toimii Yrityspalveluiden sekä Markkinoinnin ja viestinnän tehtäväalueiden vastaavana ja hyvinvointijohtaja vastaa Työllistämisen osakokonaisuudesta.</p>	
Toiminnan painopisteet ja olennaiset muutokset	
<p>Elinkeinopoliittisen työryhmän (ELPO) toiminta päättyy ja tilalle perustetaan vaikuttamistoimielimeksi kunnanhallituksen alainen elinvoimaneuvosto. Talousarviovuonna panostetaan edelleen markkinoinnin ja viestinnän kehittämiseen. Myös kuntalaisten suuntaan parannetaan viestintää ja osallistamista.</p> <p>Työllistämisuudistuksessa TE-palvelut siirretään paikallistasolle lähemmäksi asiakkaita. Perusteena muutokselle on mm., että työllisyyspalvelut ja elinkeinopalvelut ovat samalla järjestäjällä. Järjestämisvastuu on siirtymässä kunnille 1.1.2025.</p> <p>Toteutetaan kunnan lakisääteiset työllisyshoitoon liittyvät velvollisuudet. Nuorille työttömille työnhakijoille järjestetään kohdennettua toimintaa. Tarjotaan asiakas- ja tarvelähtöistä palveluneuvontaa asiointipisteellä huomioiden kotouttaminen. Työllistämispalveluista on yhteistoimintasopimus Sastamalan kaupungin kanssa, toimitaan mukana työllisyyden kuntakokeilussa.</p> <p>Uudet hyvinvointialueet aloittavat 1.1.2023. Kuntouttava työtoiminta siirtyy kunnilta hyvinvointialueiden hoidettavaksi. Kunnan palveluksesta siirtyy kaksi henkilöä Pirhaan.</p>	
Strategiaa tukevat tavoitteet	Arviointikriteeri ja tavoitetaso
Yritystoiminnan aktivointi	Olemassa olevien yritysten ja aloittavien yrittäjien tarpeiden mukainen opastus ja palveluohjaus.
Asuntokannan ajantasaistaminen	Selvitetään keinot asuntokannan uudistamiseen.
Punkalaidun on houkutteleva asuinpaikka	Markkinoinnin ja tiedottamisen avulla lisätään näkyvyyttä ja houkuttavuutta. Tunnettuutta lisätään viestinnällä, joka on yhtenäistä ja strategian mukaista.
Työllisyydenhoidon ekosysteemiajattelu	Palvelustrategiatyöskentely, alueellinen ekosysteemiajattelu sekä valmistautuminen TE-uudistukseen.
Hyvinvointia tukevat tavoitteet	Arviointitapa/mittarit/osallistaminen
Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	Tea-viisarikyselyiden huolellinen täyttäminen Hyte-kertoimien aktiivinen seuranta Hyvinvointikertomuksen laadinta

Elinvoima	TP 2021	TA 2022	TA 2023	Muutos-%	TS 2024	TS 2025
Ulkoiset tulot	76 538	56 700	28 000	-50,6	25 000	25 000
Ulkoiset menot	-475 429	-437 550	-454 150	3,8	-442 900	-407 300
Toimintakate	-398 891	-380 850	-426 150	11,9	-417 900	-382 300
Sisäiset tulot	90	0	31 400	100,0	16 900	16 900
Sisäiset menot	-47 200	-37 650	-37 150	-1,3	-36 600	-36 000
Toimintakate	-47 110	-37 650	-5 750	-84,7	-19 700	-19 100
Tulot yhteensä	76 628	56 700	59 400	4,8	41 900	41 900
Menot yhteensä	-522 629	-475 200	-491 300	3,4	-479 500	-443 300
Toimintakate	-446 001	-418 500	-431 900	3,2	-437 600	-401 400

RISKIEN ARVIOINTI		
Riski	Vaikutus ja toteutumisen todennäköisyys	Suunnitelma ja toimenpiteet riskin hallitsemiseksi
EVA-menettelyn passiivinen käyttö	Ennakkovaikutusten arviointi päätöstentekoprosesseissa jää vähälle huomiolle	EVA-ohjeistus aktiivisessa käytössä
Riittävä ammatillinen osaaminen	Osaamistarpeet työelämässä kasvavat, muutosvauhti on kiihtynyt, jatkuvaoppiminen osana organisaation toimintaa ei toteudu	Sisäiset ja ulkoiset koulutukset sekä organisaation koulutusmyönteisyys

Tunnusluvut	TP 2021	TA 2022	TA 2022	TS 2024	TS 2025
Pitkäaikaistyöttömien aktivointiaste	45,7 %	65 %	65 %	65 %	65 %
Käytettyjen kesätyöllistämistukien määrä	25	25	25	25	25
Työmarkkinatuen kuntaosuus/euroa/kk	alle 4000	alle 7000	alle 7000	alle 7000	alle 7000

Vastuualue	Elämänlaatu
Vastuuhenkilö	Hyvinvointijohtaja
Tehtäväalueet	Hyvinvointi, Kirjasto- ja kulttuuripalvelut, Liikunta- ja nuorisopalvelut
Palvelusuunnitelma	
<p>Aktiivinen ja sosiaalinen arki kulttuuri- ja vapaa-ajantoimintoinen luo hyvinvointia ja parantaa elämänlaatua. Kulttuurihyvinvoinnilla edistetään kulttuurin ja taiteen mahdollisuuksia edistää terveyttä ja hyvinvointia. Elämänlaatua ja terveyttä edistävillä palveluilla voidaan lisätä toimintakykyä ja vähentää muiden palvelujen tarvetta elinkaarella. Elämänlaatu- ja palveluilla toteutetaan toimenpiteitä kuntalaisten terveyden ja liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi, pyritään ehkäisemään päihteiden käyttöä ja vahvistamaan elämähallintataitoja.</p>	

Toiminnan painopisteet ja olennaiset muutokset

Vastuualueet siirtyvät kasvatus- ja hyvinvointilautakunnasta kunnanhallituksen alaisuuteen. Uudet hyvinvointialueet aloittavat 1.1.2023. Kunnan tehtävissä hyvinvointi painottuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Ennalta ehkäisevä päihdetyö siirtyy sosiaalitoimesta kunnille. Kunnanhallituksen alainen hyvinvointijaosto aloittaa toimintansa.

Kirjastopalveluiden tehtävänä on tarjota pääsy tietoon ja kulttuurisisältöihin, antaa tukea monipuoliseen tiedon käyttöön, tarjota tiloja työskentelyyn ja kansalaistoimintaan. Lisäksi kirjaston tehtävä on edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua sekä lukemista ja kirjallisuutta.

Kulttuuritoimen tehtävänä on virkistää ja elävöittää kuntalaisten arkea ja juhlaa kulttuurin keinoin sekä nostaa esille punkalaitumelaista kulttuuriperintöä, toiminnallista aktiivisuutta ja monipuolista kulttuurista osaamista.

Vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä ja hyvinvointia. Sataopiston kanssa on yhteistyösopimus. Lisäksi järjestetään taiteen perusopetusta. Tutkintoon tähtäävien musiikkiopistojen paikkoja pyritään vähentämään ja Sataopiston musiikin opetusta vastaavasti lisäämään.

Liikuntapalveluiden tehtävänä on luoda edellytyksiä kunnan asukkaiden liikkumiselle järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintaa eri kohderyhmät huomioiden, tukemalla kolmannen sektorin toimintaa ja rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja.

Nuorisopalvelujen tehtävänä on edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia, tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista, tuottaa tieto- ja neuvontapalveluita, tukea nuorten harrastamista ja edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja.

Strategiaa tukevat tavoitteet	Arviointikriteeri ja tavoitetaso
Nuorten osallisuuden edistäminen	Nuorisovaltuuston rooli huomioidaan päätösten valmisteluvaiheessa. Avoimessa nuorisotoiminnassa suunnitteluun ja hankintoihin osallistuu nuorten avoin vaikuttajaryhmä Sellistit.
Kuntalaisten osallisuuden ja aktiivisuuden edistäminen	Vanhus- ja vammaisneuvoston sekä hyvinvointijaoston aktiivinen rooli päätösten valmistelussa. Kunnan edustajat ovat mukana myös hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimissä. Aktiivinen järjestöyhteistyö.
Hiilineutraalisuus	Tarkoituksen mukaiset kierrätysmahdollisuudet tapahtumissa ja toimintaympäristöissä.

Hyvinvointia tukevat tavoitteet	Arviointitapa/mittarit/osallistaminen
Liikunnallisen elämäntavan tukeminen	Liikunta-aktiivisuus, Liikunnan edistäminen kunnissa - TEA - pistemäärä. Erillisrahoitteinen hanke tarvelähtöisesti.
Moniammatillinen ehkäisevä päihdetyö	Rakennemuutoksen tuomat muutokset otetaan haltuun, laaditaan suunnitelma ennalta ehkäisevän päihdetyön (EPT) toiminnasta
Lukemisen edistäminen	Erillisrahoitteinen hanke, kirjastotilastoihin pohjautuen

RISKIEN ARVIOINTI		
Riski	Vaikutus ja toteutumisen todennäköisyys	Suunnitelma ja toimenpiteet riskin hallitsemiseksi
Yhdyspintatyöskentely hyvinvointialueen ja kunnan välillä	Turvataan kuntalaisten ajanmukaiset ja laadukkaat palvelut	Tietojen ajantasaisuus Systemaattiset toimintamallit Näkyvät palvelut Hyvinvointilähete

Elämänlaatu	TP 2021	TA 2022	TA 2023	Muutos-%	TS 2024	TS 2025
Ulkoiset tulot	121 514	24 100	27 900	15,8	20 600	20 600
Ulkoiset menot	-13 374 235	-13 565 650	-348 400	-97,4	-328 400	-328 400
Toimintakate	-13 252 721	-13 541 550	-320 500	-97,6	-307 800	-307 800
Sisäiset tulot	23 568	0	0	0,0	0	0
Sisäiset menot	-368 529	-306 050	-435 550	42,3	-429 500	-427 250
Toimintakate	-344 961	-306 050	-435 550	42,3	-429 500	-427 250
Tulot yhteensä	145 082	24 100	27 900	15,8	20 600	20 600
Menot yhteensä	-13 742 763	-13 871 700	-783 950	-94,3	-757 900	-755 650
Toimintakate	-13 597 682	-13 847 600	-756 050	-94,5	-737 300	-735 050

Tunnusluvut	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Kirjaston fyysiset käynnit / asukas	6,7	10	10	10	10
Kulttuuritapahtumien määrä	13	20	25	25	25
Opistojen toteutuneiden kurssien ja kursseille osallistuneiden määrä	27 / 362	40/550	40/550	40/550	40/550
Musiikkiopistoissa opiskelevien määrä	20	20	20	20	20

Tunnusluvut	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Liikuntahalli: harrastekäyttövuoroja/viikko	32	34	34	34	34
TEAvisari pisteet	59	70	70	70	70

Tunnusluvut	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
nuorisotila: asiakkaita/aukioloilta	24	20	20	20	20
viikoittaiseen harrastotoimintaan osallistuu peruskouluikäisestä lapsista/nuorista	80 %	85 %	85 %	85 %	85 %
Nuorisovaltuusto:					
kokouksien määrä/vuosi	9	7	7	7	7
lausuntopyyntöjen määrä/vuosi	4	6	6	6	6

KUNNANHALLITUS	TP 2021	TA 2022	TA 2023	Muutos-%	TS 2024	TS 2025
Ulkoiset tulot	233 593	113 800	92 200	-19,0	81 850	81 850
Ulkoiset menot	-14 924 123	-15 151 250	-2 040 100	-86,5	-2 008 550	-1 974 450
Toimintakate	-14 690 531	-15 037 450	-1 947 900	-87,0	-1 926 700	-1 892 600
Sisäiset tulot	840 928	469 500	1 044 150	122,4	1 029 700	1 029 700
Sisäiset menot	-606 869	-431 300	-790 950	83,4	-770 300	-765 550
Toimintakate	234 059	38 200	253 200	562,8	259 400	264 150
Tulot yhteensä	1 074 521	583 300	1 136 350	94,8	1 111 550	1 111 550
Menot yhteensä	-15 530 992	-15 582 550	-2 831 050	-81,8	-2 778 850	-2 740 000
Toimintakate	-14 456 471	-14 999 250	-1 694 700	-88,7	-1 667 300	-1 628 450

HALLINTOTOIMI	TP 2021	TA 2022	TA 2023	Muutos-%	TS 2024	TS 2025
Ulkoiset tulot	236 868	116 800	95 200	-18,5	87 850	91 150
Ulkoiset menot	-14 945 998	-15 163 250	-2 056 400	-86,4	-2 032 150	-2 004 550
Toimintakate	-14 709 130	-15 046 450	-1 961 200	-87,0	-1 944 300	-1 913 400
Sisäiset tulot	840 928	469 500	1 044 150	122,4	1 029 700	1 029 700
Sisäiset menot	-606 869	-431 300	-790 950	83,4	-770 300	-765 550
Toimintakate	234 059	38 200	253 200	562,8	259 400	264 150
Tulot yhteensä	1 077 796	586 300	1 139 350	94,3	1 117 550	1 120 850
Menot yhteensä	-15 552 867	-15 594 550	-2 847 350	-81,7	-2 802 450	-2 770 100
Toimintakate	-14 475 071	-15 008 250	-1 708 000	-88,6	-1 684 900	-1 649 250

3.2. Sivistystoimi

Vastuualue	Varhaiskasvatus
Vastuuhenkilö	Varhaiskasvatusjohtaja
Tehtäväalueet	Varhaiskasvatus
Palvelusuunnitelma	
<p>Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on tarjota laadukasta ja yksilöllistä kasvatusta ja opetusta varhaiskasvatuksikäisille lapsille perheiden tarpeita vastaavalla tavalla.</p> <p>Varhaiskasvatusmuotoina ovat päiväkotihoito ja perhepäivähoito. Päiväkodissa tarjotaan vuorohoitoa tarpeen mukaan. Varhaiskasvatus vastaa myös lasten kotihoidon tuesta sekä muille kunnille myytävistä ja muilta kunnilta ostettavista varhaiskasvatuspalveluista.</p>	
Toiminnan painopisteet ja olennaiset muutokset	
<p>Toiminnan lähtökohtana on voimassa oleva <i>Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman perusteet</i>. Lapsen osallisuuden kehittäminen, positiivinen pedagogiikka ja ympäristökasvatuksen edistäminen.</p> <p>Varhaiskasvatuslain muutokseen liittyvä varhaiskasvatuksen tuen kolmiportaisuus.</p> <p>Varhaiskasvatuslain mukaan jokaisessa päiväkotiryhmässä tulee olla vuoteen 2030 mennessä kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa ja/tai varhaiskasvatuksen sosionomia. Tuleviin muutoksiin on varauduttu muuttamalla varhaiskasvatuksen toimia opettajan ja sosionomin toimiksi 1.8.2023 alkaen. Tämä tulee lisäämään jonkin verran vakinaisesta henkilöstöstä aiheutuvia henkilöstökuluja ja palkkamenoja. Vuodelle 2023 huomioitu kahden lain edellyttämän opettajan/sosionomin lisääminen.</p>	
Strategiaa tukevat tavoitteet	Arviointikriteeri ja tavoitetaso
<p>Ympäristökasvatuksen kehittäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lähiympäristö & kulttuuriperintö - Kestävät valinnat toimintakulttuuriin 	<p>Kestävän kehityksen ohjelman käynnistäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lähiympäristön hyödyntäminen eri toiminnoissa - Lasten kanssa kierrättäminen ja hävikkiruuan vähentäminen
Hyvinvointia tukevat tavoitteet	Arviointitapa/mittarit/osallistaminen
<p>Yhteisöllisyyden kehittäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Varhaiskasvatuksen lasten yhteiset tapahtumat - Toiminta kunnan eri yhteisöjen kanssa <p>Liikuntakasvatuksen edistäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liikunnan ja liikkuvan arjen lisääminen oppimisympäristössä 	<p>Toteutuneiden tapahtumien määrä, vuosikellon laatiminen tapahtumille</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lasten, henkilökunnan, kunnan eri yhteisöjen osallistaminen <p><i>Liikkuva varhaiskasvatus</i>- ohjelman toteuttaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tiimeittäin ja koko varhaiskasvatuksen tasolla ohjelman toteutumisen arviointi

RISKIEN ARVIOINTI		
Riski	Vaikutus ja toteutumisen todennäköisyys	Suunnitelma ja toimenpiteet riskin hallitsemiseksi
Pätevän henkilöstön saanti päiväkodin kaikkiin ryhmiin.	Vaikuttaa varhaiskasvatuslain ja asetuksen toteutumiseen, ryhmien pedagogiseen toimintaan ja henkilöstön kokemaan rasitukseen. Mahdollinen todennäköisyys.	Hyvä rekrytointi ja palkkatason kehittäminen.

Varhaiskasvatus	TP 2021	TA 2022	TA 2023	Muutos-%	TS 2024	TS 2025
Ulkoiset tulot	92 031	63 050	60 150	-4,6	51 000	51 000
Ulkoiset menot	-851 894	-961 900	-827 350	-14,0	-767 850	-767 850
Toimintakate	-759 863	-898 850	-767 200	-14,6	-716 850	-716 850
Sisäiset tulot	0	0	0	0,0	0	0
Sisäiset menot	-280 712	-233 500	-255 950	9,6	-255 900	-247 600
Toimintakate	-280 712	-233 500	-255 950	9,6	-255 900	-247 600
Tulot yhteensä	92 031	63 050	60 150	-4,6	51 000	51 000
Menot yhteensä	-1 132 606	-1 195 400	-1 083 300	-9,4	-1 023 750	-1 015 450
Toimintakate	-1 040 575	-1 132 350	-1 023 150	-9,6	-972 750	-964 450

Tunnusluvut	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Päiväkoti hoitopäiviä lapsia/hoitohenkilö	8487 KA 6,6 pienten osasto KA 3,6	9000 6,5	8500 6,5	8500 6,5	8500 6,5
Perhepäivähoito hoitopäiviä lapsia/hoitohenkilö	3120 +253 ostettua= 3373 KA 4,1	2800 4,2	2400 4,0	1800 4,0	1800 4,0
Lasten kotihoidontuki	KA 17,7	25	19	18	18

Vastuualue	Perusopetus
Vastuuhenkilö	Yhteiskoulu-lukion rehtori
Tehtäväalueet	Yhteiset, Keskuskoulu, Pohjoisseudun koulu, Yhteiskoulu
Palvelusuunnitelma	
<p>Kunta järjestää esi- ja perusopetusta kaikille oppivelvollisille kunkin yksilöllisten edellytysten mukaisesti. Valmistavaa opetusta järjestetään resurssien ja tarpeen mukaan.</p> <p>Pohjoisseudun koululla ja Keskuskoululla järjestetään esiopetusta ja perusopetusta vuosiluokille 1–6. Yhteiskoulussa järjestetään perusopetusta vuosiluokille 7–9.</p>	
Toiminnan painopisteet ja olennaiset muutokset	
<p>Toiminnan lähtökohtana on voimassa oleva opetussuunnitelma, joka ohjaa valtakunnallisesti ja paikallisesti koulujen toimintaa. Lukuvuoden 2022–2023 kasvatuksellisenä painopisteenä ovat hyvät käytöstavat ja ravitsemus.</p>	
Strategiaa tukevat tavoitteet	Arviointikriteeri ja tavoitetaso
<p>Nuorten osallistumisvajeen korjaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - järjestetään erilaisia kerhoja - toimivat oppilaskunnat jokaisessa koulussa <p>Hiilineutraalisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppilaita opetetaan ja kasvatetaan kierrätykseen ja jätteen määrän vähentämiseen 	<ul style="list-style-type: none"> - Jokaisessa koulussa ainakin kaksi eri kerhoa - Oppilaskunnat kokoontuvat säännöllisesti ja heidän vastuullaan on erilaisten tapahtumien järjestäminen - Kouluissa on asianmukaiset kierrätysmahdollisuudet jätteille - Kouluruuan jätehävikkiä seurataan
Hyvinvointia tukevat tavoitteet	Arviointitapa/mittarit/osallistaminen
<p>Hyvinvointia tukeva tavoite on lasten ja nuorten masennuksen ja ahdistusoireilun havaitseminen ja ennaltaehkäisy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kouluterveyskyselyn ja koulujen omien kyselyiden perusteella tulkitaan tavoitteen toteutumista. - Koulukiusaamisessa nollatoleranssi, seuranta kouluterveyskyselyssä

RISKIEN ARVIOINTI		
Riski	Vaikutus ja toteutumisen todennäköisyys	Suunnitelma ja toimenpiteet riskin hallitsemiseksi
Virkoja ei saada täytettyä kelpoisilla henkilöillä	Toteutumisen todennäköisyys kohtalainen erityisesti erityisopetuksessa	Virat ja toimet laitetaan auki oikeaan aikaan
Oppilashuollon toimivuus hyvinvointialueella	Todennäköisesti kouluterveydenhoitajan ja kuraattorin resurssi pienenee jatkossa	Aktiivinen yhdyspintatyöskentely hyvinvointialueen kanssa

Perusopetus	TP 2021	TA 2022	TA 2023	Muutos-%	TS 2024	TS 2025
Ulkoiset tulot	449 009	311 950	352 550	13,0	308 550	308 550
Ulkoiset menot	-2 790 188	-2 946 400	-2 990 300	1,5	-2 962 050	-2 961 150
Toimintakate	-2 341 179	-2 634 450	-2 637 750	0,1	-2 653 500	-2 652 600
Sisäiset tulot	243 874	46 500	136 050	192,6	132 200	132 200
Sisäiset menot	-1 235 539	-944 700	-1 197 050	26,7	-1 187 100	-1 139 200
Toimintakate	-991 665	-898 200	-1 061 000	18,1	-1 054 900	-1 007 000
Tulot yhteensä	692 883	358 450	488 600	36,3	440 750	440 750
Menot yhteensä	-4 025 727	-3 891 100	-4 187 350	7,6	-4 149 150	-4 100 350
Toimintakate	-3 332 844	-3 532 650	-3 698 750	4,7	-3 708 400	-3 659 600

Oppilasennuste	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Keskuskoulu	117	122	105	105	105
Pohjoisseutu	64	57	65	65	65
Yhteiskoulu	103	94	92	85	85

Vastuualue	Lukio
Vastuuhenkilö	Yhteiskoulu-lukion rehtori
Tehtäväalueet	Lukio-opetus
Palvelusuunnitelma	
Punkalaitumen lukio on paikkakunnan ainoa toisen asteen oppilaitos. Punkalaitumen lukio pyrkii tarjoamaan opiskelupaikan ja laadukkaan opetuksen mahdollisimman monelle paikkakuntalaiselle ja lähikunnasta tulevalle nuorelle.	
Toiminnan painopisteet ja olennaiset muutokset	
Toiminnan lähtökohtana on voimassa oleva opetussuunnitelma, joka ohjaa valtakunnallisesti ja paikallisesti lukion toimintaa.	
Lukion 1. vuosikurssi on poikkeuksellisen suuri. Lukuvuoden 2022–2023 kasvatuksellisenä painopisteenä ovat käytös- ja etikettisäännöt ja ravitsemus.	

Strategiaa tukevat tavoitteet	Arviointikriteeri ja tavoitetaso
Lukio-opetuksen kehittäminen ja monipuolistaminen	- Oppilasmäärä yli 50 - Kansainvälisyys (Erasmus, Saksan vaihto, Finest Future)
Hyvinvointia tukevat tavoitteet	Arviointitapa/mittarit/osallistaminen
Lasten ja nuorten masennuksen ja ahdistusoireilun havaitseminen ja ennaltaehkäisy	- Kouluterveyskyselyn ja koulujen omien kyselyiden perusteella tulkitaan tavoitteen toteutumista

RISKIEN ARVIOINTI		
Riski	Vaikutus ja toteutumisen todennäköisyys	Suunnitelma ja toimenpiteet riskin hallitsemiseksi
Lukio-opetuksen hintojen nousu	Todennäköinen	Hinnat nousevat opetusmateriaalien maksuttomuuden takia. Säästöihin pyritään materiaaleja kierrättämällä.

Lukio-opetus	TP 2021	TA 2022	TA 2023	Muutos-%	TS 2024	TS 2025
Ulkoiset tulot	1 662	6 000	4 500	-25,0	4 500	4 500
Ulkoiset menot	-406 193	-447 850	-493 250	10,1	-498 850	-498 850
Toimintakate	-404 531	-441 850	-488 750	10,6	-494 350	-494 350
Sisäiset tulot	0	0	0	0,0	0	0
Sisäiset menot	-193 812	-175 300	-262 900	50,0	-260 100	-239 500
Toimintakate	-193 812	-175 300	-262 900	50,0	-260 100	-239 500
Tulot yhteensä	1 662	6 000	4 500	-25,0	4 500	4 500
Menot yhteensä	-600 005	-623 150	-756 150	21,3	-758 950	-738 350
Toimintakate	-598 343	-617 150	-751 650	21,8	-754 450	-733 850

Oppilasennuste	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Lukio	46	44	66	60	60

SIVISTYSTOIMI	TP 2021	TA 2022	TA 2023	Muutos-%	TS 2024	TS 2025
Ulkoiset tulot	542 702	381 000	417 200	9,5	364 050	364 050
Ulkoiset menot	-4 048 275	-4 356 150	-4 310 900	-1,0	-4 228 750	-4 227 850
Toimintakate	-3 505 573	-3 975 150	-3 893 700	-2,0	-3 864 700	-3 863 800
Sisäiset tulot	243 874	46 500	136 050	192,6	132 200	132 200
Sisäiset menot	-1 710 062	-1 353 500	-1 715 900	26,8	-1 703 100	-1 626 300
Toimintakate	-1 466 189	-1 307 000	-1 579 850	20,9	-1 570 900	-1 494 100
Tulot yhteensä	786 576	427 500	553 250	0,0	496 250	496 250
Menot yhteensä	-5 758 338	-5 709 650	-6 026 800	25,7	-5 931 850	-5 854 150
Toimintakate	-4 971 762	-5 282 150	-5 473 550	0,0	-5 435 600	-5 357 900

3.3. Tekninen toimi

Vastuualue	Tekninen hallinto
Vastuuhenkilö	Tekninen johtaja
Tehtäväalueet	Tekniset toimistopalvelut, Maa- ja metsäalueet, Kaavoitus, Rakennusvalvonta, Paikkatieto, Ympäristöpalvelut
Palvelusuunnitelma	
Teknisen hallinnon vastuualueeseen kuuluu yleinen hallintokunnan palveluiden kehittäminen, suunnittelu ja seuranta, toiminnan koordinointi sekä sisäinen ja ulkoinen yhteistyö. Lisäksi hallinnon vastuualueeseen kuuluvat kunnan maa- ja metsäalueiden käyttö ja hallinnointi, kaavoitus, rakennusvalvonta, paikkatieto sekä ympäristöpalvelut.	
Toiminnan painopisteet ja olennaiset muutokset	
Hallintosäännön uudistuksen myötä uusia tehtäväalueita tekniselle vastuualueelle ovat maa- ja metsäalueet, kaavoitus ja ympäristöpalvelut.	
Strategiaa tukevat tavoitteet	Arviointikriteeri ja tavoitetaso
Kiinteistökartoituksen jatkaminen (rakennusvalvonta)	Kiinteistörekisterin päivitys, mahdollinen kiinteistöveron lisäys
Vastuullinen maankäytön kehittäminen	Kanteenmaan osayleiskaavan laadintatyö käynnistetään. Kaava varmistaa, että alueen tulevat toiminnot tukevat kunnan kestävän kehityksen päämääriä luontoarvoja unohtamatta.
Hyvinvointia tukevat tavoitteet	Arviointitapa/mittarit/osallistaminen
Ympäristöterveydenhuollon tavoite on edistää ja valvoa terveellistä ja turvallista elinympäristöä	Valvontasuunnitelmien mukaiset toimenpiteet (kpl/vuosi), vesihuollon näytteenoton tulokset julkaistaan kunnan kotisivuilla.

RISKIEN ARVIOINTI		
Riski	Vaikutus ja toteutumisen todennäköisyys	Suunnitelma ja toimenpiteet riskin hallitsemiseksi
Teknisen toimialan resurssoinnin niukkuus suhteessa annettuihin tehtäviin.	Henkilöstön uupuminen. Riski mahdollinen.	Ennaltaehkäisevä puheeksiotto, töiden uudelleen järjestely mahdollisuuksien mukaan.

Tekninen hallinto	TP 2021	TA 2022	TA 2023	Muutos-%	TS 2024	TS 2025
Ulkoiset tulot	224 762	192 500	108 300	-43,7	115 100	96 100
Ulkoiset menot	-392 550	-573 150	-442 700	-22,8	-428 900	-377 100
Toimintakate	-167 788	-380 650	-334 400	-12,2	-313 800	-281 000
Sisäiset tulot	313 956	291 100	375 300	28,9	373 300	372 150
Sisäiset menot	-227 669	-166 800	-273 750	64,1	-273 700	-273 050
Toimintakate	86 287	124 300	101 550	-18,3	99 600	99 100
Tulot yhteensä	538 718	483 600	483 600	0,0	488 400	468 250
Menot yhteensä	-620 219	-739 950	-716 450	-3,2	-702 600	-650 150
Toimintakate	-81 501	-256 350	-232 850	-9,2	-214 200	-181 900

Vastuualue	Yhdyskuntatekniikka
Vastuuhenkilö	Kunnanrakennusmestari
Tehtäväalueet	Liikenneväylät, Toimitilapalvelut
Palvelusuunnitelma	
Yhdyskuntatekniikan vastuualueen tehtävänä on vastata kunnan kaavateiden sekä muiden kunnan vastuulla olevien liikenneväylien ja yleisten alueiden kunnossapidosta. Vastuualueelle kuuluu myös kunnan kiinteistöjen ylläpito-, korjaus- ja uudisrakentaminen.	
Toiminnan painopisteet ja olennaiset muutokset	
Kiinteistöjen hallinta ja ylläpito huomioiden käyttötarve ja energiatehokkuus. Vastuualueella näkyy tuleva hyvinvointialueen muodostuminen. Muutos koskee erityisesti kunnalta hyvinvointialueelle vuokrattavia kiinteistöjä.	
Strategiaa tukevat tavoitteet	Arviointikriteeri ja tavoitetaso
Rakennusten energiatehokkuuden jatkuva parantaminen	Lämmitykseen kuluva energian määrä Vuositainen KETS-raportointi
Hyvinvointia tukevat tavoitteet	Arviointitapa/mittarit/osallistaminen
Esteettömyyden lisääminen Liikennealueiden näkemäalueet Yleisen turvallisuuden lisääminen	Esteettömyyskartoitusten tekeminen Näkemäalueiden raivaukset tarvittaessa Katuvalaistuksen ylläpito ja saneeraukset

RISKIEN ARVIOINTI		
Riski	Vaikutus ja toteutumisen todennäköisyys	Suunnitelma ja toimenpiteet riskin hallitsemiseksi
Henkilöstöresurssi ei riitä investointi-hankkeiden ja käyttötalouskohteiden suunnitteluttamiseen, rakennuttamiseen ja valvontaan	Hankkeita ja korjauksia ei saada toteutettua aikataulun mukaan. Riski todennäköinen.	Riskiä voidaan vähentää henkilöstöresurssia tai ostopalvelua lisäämällä.
Haukankosken rakennusten myynti ei onnistu	Mikäli päärakennus jätetään kylmilleen, niin se on jossain vaiheessa purettava. Riski todennäköinen.	Talousarvioon varattava määräraha purkamiseen.

Yhdyskuntatekniikka	TP 2021	TA 2022	TA 2023	Muutos-%	TS 2024	TS 2025
Ulkoiset tulot	703 492	655 100	729 350	11,3	722 650	722 150
Ulkoiset menot	-1 865 808	-1 504 900	-1 675 250	11,3	-1 612 300	-1 571 450
Toimintakate	-1 162 316	-849 800	-945 900	11,3	-889 650	-849 300
Sisäiset tulot	1 854 896	1 677 900	2 089 450	24,5	2 071 150	1 979 650
Sisäiset menot	-677 124	-506 550	-830 100	63,9	-825 300	-814 950
Toimintakate	1 177 772	1 171 350	1 259 350	7,5	1 245 850	1 164 700
Tulot yhteensä	2 558 388	2 333 000	2 818 800	20,8	2 793 800	2 701 800
Menot yhteensä	-2 542 932	-2 011 450	-2 505 350	24,6	-2 437 600	-2 386 400
Toimintakate	15 456	321 550	313 450	-2,5	356 200	315 400

Vastuualue	Vesihuolto
Vastuhenkilö	Työpäällikkö
Tehtäväalueet	Vesi- ja viemärilaitos
Palvelusuunnitelma	
Kunnan vesihuoltolaitos huolehtii talousveden hankinnasta ja jakelusta sekä hulevesien poisjohtamisesta. Lisäksi vesihuoltolaitos vastaa vesijohto- ja viemäriverkostojen rakentamisesta sekä kunnossapidosta toiminta-alueellaan. Jätevedet johdetaan käsiteltäväksi Huittisten Puhdistamo Oy:lle.	
Toiminnan painopisteet ja olennaiset muutokset	
Kunnan vesihuoltolaitos toimittaa sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (461/2000) täyttävää talousvettä.	
Vesihuoltolaitoksen toiminnan painopisteet ovat veden toimintavarmuuden parantaminen ja häiriötön vedenjakelu, kaukovalvonnan hyödyntäminen ja kehittäminen.	
Otetaan käyttöön Kanteenmaan vedenottamo.	
Strategiaa tukevat tavoitteet	Arviointikriteeri ja tavoitetaso
Laatuvaatimukset ja -suositukset täyttävän talousveden toimittaminen	Valvontasuunnitelman mukaiset talousveden näytteenotot ja niistä saatavat testitulokset, jotka osoittavat veden olevan talousvedeksi soveltuvaa.

RISKIEN ARVIOINTI		
Riski	Vaikutus ja toteutumisen todennäköisyys	Suunnitelma ja toimenpiteet riskin hallitsemiseksi
Vesihuoltolaitoksen toiminnan häiriöt	Esitetty WSP:ssä (ei julkinen)	Riskit on arvioitu vesihuoltolaitoksen riskienhallintatyökalulla (WSP). Riskinarviointi päivitetään uuden vedenottamon valmistuttua.

Vesihuolto	TP 2021	TA 2022	TA 2023	Muutos-%	TS 2024	TS 2025
Ulkoiset tulot	369 902	329 250	308 750	-6,2	306 750	304 750
Ulkoiset menot	-468 280	-445 900	-450 150	1,0	-444 400	-444 900
Toimintakate	-98 378	-116 650	-141 400	21,2	-137 650	-140 150
Sisäiset tulot	15 261	21 200	27 550	30,0	27 550	27 550
Sisäiset menot	-47 198	-48 050	-61 800	28,6	-61 500	-61 400
Toimintakate	-31 937	-26 850	-34 250	27,6	-33 950	-33 850
Tulot yhteensä	385 163	350 450	336 300	-4,0	334 300	332 300
Menot yhteensä	-515 478	-493 950	-511 950	3,6	-505 900	-506 300
Toimintakate	-130 315	-143 500	-175 650	22,4	-171 600	-174 000

TEKNINEN TOIMI	TP 2021	TA 2022	TA 2023	Muutos-%	TS 2024	TS 2025
Ulkoiset tulot	1 298 156	1 176 850	1 146 400	-2,6	1 144 500	1 123 000
Ulkoiset menot	-2 726 638	-2 523 950	-2 568 100	1,7	-2 485 600	-2 393 450
Toimintakate	-1 428 482	-1 347 100	-1 421 700	5,5	-1 341 100	-1 270 450
Sisäiset tulot	2 184 113	1 990 200	2 492 300	25,2	2 472 000	2 379 350
Sisäiset menot	-951 991	-721 400	-1 165 650	61,6	-1 160 500	-1 149 400
Toimintakate	1 232 122	1 268 800	1 326 650	4,6	1 311 500	1 229 950
Tulot yhteensä	3 482 269	3 167 050	3 638 700	14,9	3 616 500	3 502 350
Menot yhteensä	-3 678 629	-3 245 350	-3 733 750	15,0	-3 646 100	-3 542 850
Toimintakate	-196 360	-78 300	-95 050	21,4	-29 600	-40 500

KUNTA YHTEENSÄ	TP 2021	TA 2022	TA 2023	Muutos-%	TS 2024	TS 2025
Ulkoiset tulot	2 077 724	1 674 650	1 658 800	-0,9	1 596 400	1 578 200
Ulkoiset menot	-21 720 895	-22 043 350	-8 935 400	-59,5	-8 746 500	-8 625 850
Toimintakate	-19 643 171	-20 368 700	-7 276 600	-64,3	-7 150 100	-7 047 650
Sisäiset tulot	3 268 918	2 506 200	3 672 500	46,5	3 633 900	3 541 250
Sisäiset menot	-3 268 918	-2 506 200	-3 672 500	46,5	-3 633 900	-3 541 250
Toimintakate	0	0	0	0,0	0	0
Tulot yhteensä	5 346 642	4 180 850	5 331 300	27,5	5 230 300	5 119 450
Menot yhteensä	-24 989 813	-24 549 550	-12 607 900	-48,6	-12 380 400	-12 167 100
Toimintakate	-19 643 171	-20 368 700	-7 276 600	-64,3	-7 150 100	-7 047 650

4. Tuloslaskelmaosa

Kunnan tuloslaskelman tehtävänä on osoittaa riittääkö tuottoina kertynyt tulorahoitus kattamaan palvelujen tuottamisesta aiheutuvat kulut. Tuloslaskelma palvelee kunnan oman johtamisen lisäksi eri sidosryhmiä, jotka varojen käyttöä valvoessaan ja tulonsiirtoihin perustuvan rahoituksen tarvetta arvioidessaan muodostavat käsityksen kunnan taloudesta.

Tuloslaskelman tärkeimpiä osakokonaisuuksia sekä välituloksia on analysoitu seuraavilla sivuilla olevilla taulukoilla ja selosteosilla. Taulukoissa on vertailutietoina kuluvan vuoden talousarvioluvut sekä vuoden 2021 tilinpäätöksen mukaiset luvut.

TULOSLASKELMA 2021 - 2025 (ulkoinen)					
	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Toimintatulot	2 077 724	1 674 650	1 658 800	1 596 400	1 578 200
Myyntitulot	900 048	761 750	735 450	735 050	714 050
Maksutulot	120 898	92 300	91 700	86 900	86 900
Tuet ja avustukset	308 621	167 100	138 600	82 600	85 900
Muut toimintatulot	748 159	653 500	693 050	691 850	691 350
Toimintamenot	-21 720 895	-22 043 350	-8 935 400	-8 746 500	-8 625 850
Henkilöstömenot	-4 966 065	-5 171 850	-4 925 700	-4 839 450	-4 795 450
Palvelujen ostot	-15 425 454	-15 848 100	-2 847 700	-2 777 300	-2 702 650
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-869 193	-737 600	-872 400	-858 200	-855 950
Avustukset	-219 266	-221 000	-219 000	-203 500	-203 500
Muut toimintamenot	-240 929	-64 800	-70 600	-68 050	-68 300
TOIMINTAKATE	-19 643 171	-20 368 700	-7 276 600	-7 150 100	-7 047 650
Verotulot	9 480 086	9 165 000	5 267 000	4 927 000	5 001 000
Kunnallisvero	7 991 117	7 975 000	4 064 000	3 694 000	3 768 000
Kiinteistövero	830 778	646 000	663 000	673 000	673 000
Yhteisövero	658 191	544 000	540 000	560 000	560 000
Valtionosuudet	11 185 507	11 645 000	3 654 000	3 527 000	3 527 000
Verotulomenetyksen komp.	1 934 460	2 087 000	654 000	654 000	654 000
Peruspalveluvaltion os.	6 121 944	6 840 000	1 369 000	1 369 000	1 369 000
Verotuloihin perustuva vo	2 890 500	2 938 000	1 701 000	1 604 000	1 604 000
Opetus- ja kulttuuri vo	238 603	-220 000	-70 000	-100 000	-100 000
Rahoitustulot ja -menot	-34 483	-33 550	-102 800	-96 650	-90 450
Korkotulot					
Muut rahoitustulot	5 288	3 000	3 500	3 500	3 500
Korkomenot	-39 567	-36 350	-106 100	-99 950	-93 750
Muut rahoitusmenot	-203	-200	-200	-200	-200
VUOSIKATE	987 939	407 750	1 541 600	1 207 250	1 389 900
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman muk. poistot	-1 125 897	-1 067 550	-1 182 250	-1 154 600	-1 040 300
TILIKAUDEN TULOS	-137 958	-659 800	359 350	52 650	349 600
Poistoeron lisäys/vähennys	40 619	35 500	33 450	31 650	30 000
TILIKAUDEN YLI-/ ALIJÄÄMÄ	-97 339	-624 300	392 800	84 300	379 600

Tuloslaskelman tunnusluvut					
	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Toimintatulot/Toimintamenot, %	9,6	7,6	18,6	18,3	18,3
Vuosikate/Poistot, %	87,7	38,2	130,4	104,6	133,6
Vuosikate, e/asukas	363	151	571	447	515
Taseen kertynyt yli-/alijäämä	4 087 892	3 463 592	3 856 392	3 940 692	4 320 292
Yli-/alijäämä euroa/asukas	1 503	1 274	1 418	1 449	1 589
Asukasmäärä	2719	2700	2700	2700	2700

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= 100 * Toimintatuotot/ (Toimintakulut-Valmistus omaan käyttöön)

Tunnusluku kuvaa myynti- ja maksutulojen rahoitusosuutta kunnan toimintamenoista.

Vuosikate /poistot, %

= 100 * Vuosikate/ (suunnitelman mukaiset poistot + arvonalentumiset)

Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että tulorahoitus on ylijäämäinen, kun vuosikate ylittää poistot.

Vuosikate euroa/asukas

Vuosikate asukasta kohden on yleisesti käytetty tunnusluku tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Keskimääräistä, kaikkia kuntia koskevaa tavoitearvoa ei voida asettaa, koska kunnan koko, taajama-aste, tekniset verkostot ja toimintojen organisointi vaikuttaa tunnuslukuun.

Taseen kertynyt yli-/alijäämä

Pitkän aikavälin tulorahoitustavoite voidaan asettaa taseen kertyneen yli-/alijäämän perusteella. Alijäämäiset talousarviot pienentävät taseen ylijäämän määrää.

Kertynyt yli-/alijäämä euroa/asukas

Kun kertynyt yli-/alijäämä jaetaan kunnan asukasluvulla, saadaan vertailukelpoinen tunnusluku kuntien välisessä vertailussa. Pitkän aikavälin tulorahoituksen tavoitearvon tulisi olla vähintään 300–400 euroa/asukas.

TULOSLASKELMA 2021 - 2025 (ulkoiset ja sisäiset erät)					
	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Toimintatuotot	5 346 642	4 180 850	5 331 300	5 230 300	5 119 450
Myyntitulot	2 704 158	1 856 900	2 758 250	2 736 350	2 712 150
Maksutulot	120 897	92 300	91 700	86 900	86 900
Tuet ja avustukset	308 619	167 100	138 600	82 600	85 900
Muut toimintatulot	2 212 968	2 064 550	2 342 750	2 324 450	2 234 500
Toimintakulut	-24 989 813	-24 549 550	-12 607 900	-12 380 400	-12 167 100
Henkilöstömenot	-4 966 065	-5 171 850	-4 925 700	-4 839 450	-4 795 450
Palvelujen ostot	-17 221 199	-16 929 850	-4 853 200	-4 761 300	-4 683 450
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-877 574	-751 000	-889 700	-875 500	-873 250
Avustukset	-219 266	-221 000	-219 000	-203 500	-203 500
Muut toimintamenot	-1 705 708	-1 475 850	-1 720 300	-1 700 650	-1 611 450
TOIMINTAKATE	-19 643 171	-20 368 700	-7 276 600	-7 150 100	-7 047 650
Verotulot	9 480 086	9 165 000	5 267 000	4 927 000	5 001 000
Kunnallisvero	7 991 117	7 975 000	4 064 000	3 694 000	3 768 000
Kiinteistövero	830 778	646 000	663 000	673 000	673 000
Yhteisövero	658 191	544 000	540 000	560 000	560 000
Valtionosuudet	11 185 507	11 645 000	3 654 000	3 527 000	3 527 000
Verotulomenetysten komp.	2 890 500	2 087 000	654 000	654 000	654 000
Peruspalveluvaltion os.	6 121 944	6 840 000	1 369 000	1 369 000	1 369 000
Verotuloihin perustuva vo	1 934 460	2 938 000	1 701 000	1 604 000	1 604 000
Opetus- ja kulttuuri vo	238 603	-220 000	-70 000	-100 000	-100 000
Rahoitustulot ja -menot	-34 482	-33 550	-102 800	-96 650	-90 450
Korkotulot					
Muut rahoitustulot	5 288	3 000	3 500	3 500	3 500
Korkomenot	-39 567	-36 350	-106 100	-99 950	-93 750
Muut rahoitusmenot	-203	-200	-200	-200	-200
VUOSIKATE	987 939	407 750	1 541 600	1 207 250	1 389 900
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman muk. poistot	-1 125 897	-1 067 550	-1 182 250	-1 154 600	-1 040 300
TILIKAUDEN TULOS	-137 958	-659 800	359 350	52 650	349 600
Poistoeron lisäys/vähennys	40 619	35 500	33 450	31 650	30 000
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-97 339	-624 300	392 800	84 300	379 600

5. Investointiosa

Investointimenot kirjataan taseeseen ja sieltä aikanaan vaikutusaikanaan poistoina kuluiksi kunnanhallituksen hyväksymän poistosuunnitelman mukaisesti. Investoinniksi katsotaan aktivointirajan (pienhankintaraja) ylittävät hankkeet tai hankinnat. Kunnanhallitus on vahvistanut aktivointirajaksi 10.000 euroa.

Kunnanvaltuusto myöntää määrärahat taseryhmittäin ja yli 500.000 euron hankkeille hankkeittain. Irtaimen omaisuuden osalta valtuusto myöntää määrärahan yli 100.000 euron hankinnalle yksilöidysti. Valtuusto voi talousarvion sitovilla perusteluilla määrätä määrärahan kohteittain tai muulla tavoin ohjata määrärahojen käyttöä.

MAA-ALUEET	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tulot			
Maa-alueet	50 000	0	0
Menot			
Maa-alueet	-50 000	0	0
Netto	0	0	0

RAKENNUKSET	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tulot	0	0	0
Menot			
Kunnantalo	-55 000	-20 000	-800 000
Pakari	-45 000	0	0
Kaisankoti	-25 000	0	0
Terveysasema	0	-30 000	0
Haukankosken pesula ja kokoustila	-25 000	0	0
Paloasema	-15 500	-20 000	0
Liikuntahalli	-10 000	-20 000	0
Keskuskoulu	-95 000	-30 000	0
Pohjoisseudun koulu	-15 000	-35 000	0
Vapari	-20 000	0	0
Tekninen varasto	-30 000	0	0
Rakennukset yhteensä	-335 500	-155 000	-800 000
Netto	-335 500	-155 000	-800 000

Rakennukset

Rakennusten taseryhmään sisältyy mm. määräraha kunnantalon peruskorjaussuunnitelman laatimiseen (55 000 euroa), Pakarin paloilmoitinkeskuksen uusimiseen (30 000 euroa) sekä Keskuskoulun ja kuntakampuksen alueelle tehtävään ulkovalaistuksen uusimiseen (40 000) sekä aurinkovoimalan rakentamiseen (40 000). Lisäksi tekniselle varastolle asennetaan vesi-ilmalämpöpumppujärjestelmä (30 000).

KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tulot	0	0	0
Menot			
Porttikallion urheilualue	-30 000	-20 000	-10 000
Vartiolan alue	-35 000	0	0
Katujen rakentaminen	-95 000	0	0
Katujen ja teiden valaistus	-30 000	-30 000	-30 000
Puistot	-10 000	0	0
Kiinteät rakenteet ja laitteet yhteensä	-200 000	-50 000	-40 000
Netto	-200 000	-50 000	-40 000

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Porttikallion urheilualueen yleissuunnitelman pohjalta tehtäviin rakentamistoimiin on talousarviovuodelle varattu 30 000 euroa. Tehtävät toimenpiteet tarkentuvat, kun yleissuunnitelma valmistuu. Vartiolassa piha-alueita saneerataan ja päällystetään, siirretään aita ja kunnostetaan hulevesiviemäriä. Näihin toimiin on varattu 35 000 euroa.

Päätöksenteossa "Päiväkodin polku"- nimisenä hankkeena edennyt kohde toteutetaan teknisen lautakunnan päätöksen mukaisesti. Tämän kulkuyhteyden rakentamiselle on talousarvioon varattu 35 000 euroa.

Katujen viimeistelyitä/korjauksia tehdään muun muassa Kauppakadulla (reunakivien uusinta) ja Käsityöläiskadulla (asfaltointi). Yhteensä liikenneväylien korjauksiin on budjetissa varattu 50 000 euroa, jonka lisäksi katuvalosaneerauksia jatketaan 30 000 eurolla.

KALUSTO	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tulot	0	0	0
Menot			
Varavoimakone	-30 000		
Netto	-30 000	0	0

Tekniseen toimeen hankitaan siirrettävä varavoimakone (30 000 euroa)

VESIHUOLTOLAITOS	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Tulot	0	0	0
Menot			
Vesilaitos	-272 000	-530 000	-530 000
Viemärlaitos	-155 000	-30 000	-30 000
Vesihuoltolaitos yhteensä	-427 000	-560 000	-560 000
Netto	-427 000	-560 000	-560 000

Vuonna 2022 alkanut Jokivarren viemärisaneeraus jatkuu tammikuulle 2023, ja tähän on talousarviossa varattu 125 000 euroa. Kanteenmaan - alavesisäiliön väliseen talousveden runkolinjan saneeraussuunnitteluun on varattu 50 000 euroa ja vedenottamon saneerauksen loppuunsaattamiselle 120 000 euroa.

Kanteenmaan vedenottamolle rakennettavaan aurinkovoimalaan on talousarviossa varauduttu 35 000 eurolla. Talous- ja viemäriverkostojen korjauksiin on varattu kumpaankin 30 000 euroa.

INVESTOINNIT YHTEENSÄ	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Investointitulot	50 000	0	0
Investointimenot	-1 042 500	-765 000	-1 400 000
Investoinnit netto	-992 500	-765 000	-1 400 000

6. Rahoitusosa

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoitusosassa esitetään toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat. Laskelmassa osoitetaan, kuinka paljon tulorahoituksen lisäksi tarvitaan pääomarahoitusta investointeihin ja lainanlyhennyksiin ja miten rahoitustarve katetaan. Laskelma näyttää budjetoitujen rahavirtojen kokonaisvaikutuksen kunnan maksuvalmiuteen.

RAHOITUSLASKELMA 2021 – 2025					
	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	987 939	407 750	1 541 600	1 207 250	1 389 900
Satunnaiset erät					
Tulorahoituksen korjauserät					
	987 939	407 750	1 541 600	1 207 250	1 389 900
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-264 328	-1 945 000	-1 042 500	-765 000	-1 400 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0	0	0	0	0
Pysyvien vast. hyöd. luovutustulot	375 476	0	50 000	0	0
	111 147	-1 945 000	-992 500	-765 000	-1 400 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	1 099 086	-1 537 250	549 100	442 250	-10 100
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Muut saamiset muilta	182				
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys					
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-850 000	-400 000	-400 000	-400 000	-400 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos		200 000			
	-850 000	-200 000	-400 000	-400 000	-400 000
Oman pääoman muutokset					
Muut maksuvalmiuden muutokset					
	-29 467	50 000	50 000	50 000	50 000
Rahoituksen rahavirta	-879 285	-150 000	-350 000	-350 000	-350 000
Rahavarojen muutos	219 801	-1 687 250	199 100	92 250	-360 100

Rahoituslaskelman tunnusluvut	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta	1 099 086	-438 164	110 936	553 186	543 086
Investointien tulorahoitus, %	374	21	148	158	99
Laskennallinen lainanhoitokate	1,2	1,0	3,3	2,6	3,0
Maksuvalmius					
Kassavarat 31.12., 1000 e	2 931	1 243	1 442	1 535	1 175
Kassastamaksut, 1000 e	22 722	21 287	8 379	8 416	7 658
Kassan riittävyys, pv	47	21	63	67	56

Investointien tulorahoitus, %

= 100*vuosikate/(investointien omahankintameno + antolainojen nettolisäys + lainanlyhennykset)

Investointien tulorahoitusprosentti osoittaa vuosikatteen prosenttiosuuden investointien omahankintamenojen, antolainojen nettolisäyksen ja lainanlyhennyksien yhteismäärästä.

Lainanhoitokate

= (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + lainanlyhennykset)

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä, kun tunnusluku on 1-2 ja heikko, kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

Kassan riittävyys (pv)

= 365 pv * Rahavarat varainhoitovuoden lopussa / Kassasta maksut varainhoitovuonna

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla. Riittävänä tavoitearvona voidaan pitää 14-30 päivän kassan riittävyyttä.

Talousarviolainat

Vuosina 2018 ja 2019 kunnan lainakanta lisääntyi merkittävästi, koska kunnassa toteutettiin isot rakennushankkeet – uusi koulu ja päiväkotia. Koulua varten nostettiin lainaa 5,4 milj. euroa ja päiväkotia varten 2,6 milj. euroa.

TALOUSARVIOLAINAT	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Lainan määrä 31.12.	7 265 000	6 865 000	6 465 000	6 065 000	5 665 000
Lainat euroa/asukas	2 672	2 543	2 394	2 246	2 098

Rahoituslaskelmassa on arvioitu, että kunnassa ei jouduta nostamaan talousarviolainaa talousarviovuonna eikä suunnitelmavuosina. Tarvittaessa rahoitus hoidetaan kassalainoilla.

Lainaehtojen mukaan uudisrakennuksia varten otettujen lainojen lyhennykset on jaettu 20 vuodelle, mutta koko jäljellä oleva laina eräänny maksettavaksi 10 vuoden kuluttua lainan nostamisesta. Lainojen lyhennykset ovat vuosittain 400.000 euroa.

Mikäli taloustilanne pysyy ennakoituna, niin lainan määrä tulee laskemaan. Vaikka kunnan lainakannassa tapahtui suuri kasvu, niin kunnan lainamäärä jää vielä alle kuntien keskiarvon. Talousarviovuoden lopussa lainaa arvioidaan olevan 2.543 euroa/asukas. Kunnissa oli 31.12.2021 lainaa keskimäärin 3.448 euroa/asukas ja Pirkanmaan kunnissa 3.362 euroa/asukas.

7. Vesihuoltolaitoksen taseyksikkö

Maankäyttö- ja rakennuslaki sekä vesihuoltolaki on uudistettu 1.9.2014 alkaen. Lakimuutosten tavoitteena on parantaa vesihuoltolaitoksen toiminnan ja talouden läpinäkyvyyttä. Vesihuoltolaitos on ollut laskennallisesti eriytetty 1.1.2002 alkaen. Vesihuoltolaki edellyttää vesihuollon kirjanpidon eriyttämistä ja Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston lausunnon mukaan laskennallinen eriytys ei riitä. Tästä syystä kunnassa on tehty päätös vesihuoltolaitoksen muuttamisesta taseyksiköksi.

Vuoden 2023 aikana aloitetaan uusi Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen arviointi. Toiminta-alue vahvistetaan vuoden 2024 aikana. Toiminta-alue on edellisen kerran päätetty vuonna 2011.

Vesihuoltolaitoksen taseyksiköstä esitetään tuloslaskelma, investointiosa ja rahoituslaskelma. Taseyksikön talousarviossa sovelletaan nettobudjetointia, sitovia eriä valtuustoon nähden ovat tilikauden tulos sekä mahdolliset tilinpäätössiirrot. Huleveden viemärointi ei sisällä vesihuoltolaitoksen toimintaan, vaan se on siirretty katurakentamiseen.

VESIHUOLTOLAITOKSEN TULOSLASKELMA (ulkoinen)					
	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Liikevaihto	335 060	329 000	308 300	306 300	304 300
Liiketoiminnan muut tuotot	34 842	250	450	450	450
Tulot yhteensä	369 902	329 250	308 750	306 750	304 750
Materiaalit ja palvelut	-367 167	-321 600	-320 950	-317 650	-318 150
Henkilöstökulut	-98 480	-121 500	-126 300	-124 450	-124 450
Menot yhteensä	-465 647	-443 100	-447 250	-442 100	-442 600
Poistot	-191 161	-172 950	-299 200	-289 900	-253 900
Liiketoiminnan muut kulut	-2 633	-2 800	-2 900	-2 300	-2 300
Liikelylijäämä/-alijäämä	-289 539	-289 600	-440 600	-427 550	-394 050
Korvaus jäännöspääomasta/ Peruspääomasta	0	0	0	0	0
Ylijäämä/-alijäämä ennen varauksia	-289 539	-289 600	-440 600	-427 550	-394 050
Poistoeron muutos	25 638	20 500	18 450	16 650	15 000
Tilikauden yli-/alijäämä	-263 901	-269 100	-422 150	-410 900	-379 050

Sitovat erät	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Varsinainen toiminta					
Liikelylijäämä(+) tai -alijäämä(-)	-289 539	-289 600	-440 600	-427 550	-394 050
Poistot	191 161	172 950	299 200	289 900	253 900
Sitova tuloarvio	-98 378	-116 650	-141 400	-137 650	-140 150

VESIHUOLTOLAITOKSEN TULOSLASKELMA (ulkoiset ja sisäiset erät)

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025
Liikevaihto					
Vesimaksut, ulkoiset	335 060	329 000	308 300	306 300	304 300
Vesimaksut, sisäiset	14 512	21 200	27 550	27 550	27 550
	349 572	350 200	335 850	333 850	331 850
Liiketoiminnan muut tuotot					
Ulkoiset tulot	34 842	250	450	450	450
Sisäiset tulot	749				
	35 591	250	450	450	450
Tulot yhteensä	385 163	350 450	336 300	334 300	332 300
Materiaalit ja palvelut					
Ulkoiset menot	-367 167	-321 600	-320 950	-317 650	-318 150
Sisäiset menot	-47 198	-48 050	-61 800	-61 500	-61 400
	-414 365	-369 650	-382 750	-379 150	-379 550
Henkilöstömenot	-98 480	-121 500	-126 300	-124 450	-124 450
Poistot	-191 161	-172 950	-299 200	-289 900	-253 900
Liiketoiminnan muut kulut					
Ulkoiset menot	-2 633	-2 800	-2 900	-2 300	-2 300
Sisäiset menot					
Poistoeron muutos	25 638	20 500	18 450	16 650	15 000
Menot yhteensä	-681 001	-646 400	-792 700	-779 150	-745 200
Liikelylijäämä	-295 838	-295 950	-456 400	-444 850	-412 900
Rahoitustulot ja -menot					
Korkomenot	0				
Korvaus jäännöspääomasta/ Peruspääomasta	0	0	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	-295 838	-295 950	-456 400	-444 850	-412 900

Sitovat erät	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TA 2024	TS 2025
Varsinainen toiminta					
Liikelylijäämä(+) tai -alijäämä(-)	-295 838	-295 950	-456 400	-444 850	-412 900
Poistot	191 161	172 950	299 200	289 900	253 900
Sitova tuloarvio	-104 677	-123 000	-157 200	-154 950	-159 000
Rahoituserät					
Rahoitusmenot	0	0	0	0	0
Korvaus jäännöspääomasta	0	0	0	0	0

Vesihuollon investoinnit on selvitetty investointiosassa.

VESIHUOLTOLAITOKSEN RAHOITUSLASKELMA 2021 - 2025					
	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
<i>Toiminnan rahavirta</i>					
Liikelyjäämä/-alijäämä	-321 475	-295 950	-456 400	-444 850	-412 950
Poistot	191 161	172 950	299 200	289 900	253 900
Satunnaiset erät					
Tulorahoituksen korjausevät	31 938	26 850	34 250	33 950	33 850
	-98 376	-96 150	-122 950	-121 000	-125 200
<i>Investointien rahavirta</i>					
Investointimenot	-83 291	-940 000	-427 000	-560 000	-560 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin					
Pysyvien vast. hyöd. luovutustulot					
	-83 291	-940 000	-427 000	-560 000	-560 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	-181 667	-1 036 150	-549 950	-681 000	-685 200
<i>Rahoituksen rahavirta</i>					
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys					
Pitkäaikaisten lainojen vähennys					
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-266 273	1 036 150	549 950	681 000	685 200
	-266 273	1 036 150	549 950	681 000	685 200
Oman pääoman muutokset					
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Rahoituksen rahavirta	-447 941	0	0	0	0
Rahavarojen muutos	-447 941	0	0	0	0